ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΤΟΣ Α'. | ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 5 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1881 | ΑΡΙΘ. 49

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.— Ζητήματα τῆς ἡμέρας —Ch. Chabeaud-Arnault: Τὸ ναυτικὸν κατὰ τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα τῶν Ἑλλήνων. — Ἰουλίου Σίμωνος: Ὁ μικρὸς πολίτης. — H. Taine, ἀκαδημαϊκοῦ: Ἱστορία τῆς τέχνης ἐν Ἰταλίᾳ. —Ὁ Φιλέλλην Ἐδνάρδος καὶ μία ἐπιστολὴ αὐτοῦ ἀνέκδοτος πρὸς τὸν Ἐμμανουὴλ Τομπάζην. — Ἀρτεμίου Οὐσσαΐ: Ἡ Ῥαφαέλλα. — Περιγραφὴ τῆς ἀρχαίας Ἀλεξανδρείας.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΗΜΕΡΑΣ

Ἀτυχῶς δὲν ἀφῆκεν ἡμῖν ἐλαχίστην ἀμφιβολίαν ἡ κυβέρνησις περὶ τῆς μικρᾶς σημασίας, ἣν ἀποδίδει εἰς τὴν ἐθνικὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ διὰ τοῦτο δὲν θὰ ἐκπλαγῶμεν ποσῶς, ἂν ἴδωμεν αὐτὴν πάλιν αὔριον ὑποχωροῦσαν εἰς τὰς λεπτομερείας τοῦ ἐθνικοῦ ζητήματος, ἀφ' οὗ περὶ τοῦ σώματός του δὲν ἐδίστασε νὰ τὸ πράξῃ.

Ὑπάρχει κοινὴ παροιμία, λέγουσα, ὅτι μικρολόγοι τινὲς σχολαστικοί, ἰδόντες ἐξαγόμενον ὄνον ἐκ φρέατος ἐτόλμησαν νὰ ἐπιστήσωσι τὴν προσοχὴν τῶν ἀνελκόντων τὸ πτῶμα, μὴ σάξῃ ἡ οὐρά του καὶ μολύνῃ τὸ ὕδωρ τοῦ φρέατος.

Ὑποθέσατε τὸ ἐθνικὸν ζήτημα ὄνον, τὸν ὁποῖον, ἀφ' οὗ ἐπὶ τῆς ῥάχεώς του ἐξησκήθησαν καὶ ἔλαβον στεφάνους τόσοι ὑπουργοὶ καὶ πρωθυπουργοί, ἔρριψαν εἰς λάκκον· ἀπόδοτε εἰς τὴν νῦν κυβέρνησιν τὸ μέρος τοῦ ἀνέλκοντος ἐκ τοῦ φρέατος τὸν ὄνον καὶ ἡμεῖς μένομεν οἱ λεπτολόγοι, οἱ σχολαστικοί, οἱ κράζοντες περὶ ζητημάτων, ὡς τὰ τοῦ Κριτῆρι, τῶν ταχυδρομείων, τῆς ἐλευθερίας τῆς ἀκτοπλοΐας τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, τῆς ἰθαγενείας τῶν ἐν Σμύρνῃ Ἠπειροθεσσαλῶν, ὡς οἱ φοβηθέντες μὴ μολυνθῇ τὸ ὕδωρ τοῦ φρέατος ἐκ τῶν σταγόνων τῆς οὐρᾶς τοῦ ἀνελκομένου ὀνείου πτώματος.

Εὖγε τῆς σχολαστικότητός μας!

Ἀντὶ νὰ σπεύσωμεν εἰς σύνταξιν εὐχαριστηρίων πρὸς τοὺς ἀποδόντας ἡμῖν τὴν χρῆσιν τοῦ ὕδατος τοῦ φρέατος, ἔστω καὶ μεμολυσμένου· ἀντὶ νὰ καταγίνωμεν εἰς τὴν θεραπείαν τῶν ἐκ τῶν προσπαθειῶν των πληγῶν καὶ τραυμάτων μάλιστα, ὡς δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ τὸ τοῦ Θηβαϊκοῦ ταμείου, ὧν τὴν θεραπείαν ἀνέλαβον τὰ ὀρκωτικὰ δικαστήρια τῶν ὑπερποντείων ἐπαρχιῶν, μωρολογοῦμεν, μικρολογοῦμεν περὶ μικρά, περὶ τίποτε σχεδόν, ζητημάτων μηδεμίαν πρακτικὴν σημασίαν ἔχοντα, ἀφ' οὗ τὸ πτῶμα ἐξήχθη ἐκ τοῦ φρέατος.

Καὶ ἂν τὸ πτῶμα αὐτὸ ἦτο οὐσιαστικώτερον καὶ ἠδυνάμεθα νὰ καταμελήσωμεν αὐτὸ εἰς τόσα τεμάχια, ὅσα οἱ αἰτοῦντες τὰς ψήφους τῶν Ἑλλήνων, ὅπως ἐν τῇ βουλῇ εὐχαριστήσωσι τοὺς σωτῆρας τῆς Ἑλλάδος, ἠθέλομεν διανείμῃ τὰ τεμάχια ταῦτα εἰς τοὺς ἐκλογεῖς ἀντὶ σφαιριδίων διὰ τὰ Ναὶ τῶν καλπῶν τῶν ὑπουργικῶν ὑποψηφίων.

Τοὺς θεράποντας τοῦ ναοῦ, λέγει που ὁ Μωσαϊκὸς νόμος, θέλει τρέφει ὁ ναός.

Καὶ τοὺς θεράποντας τούτους τῆς Κυβερνήσεως, θὰ ἐτρέφομεν ἤδη, ὅτε ζητοῦσι νέας δυνάμεις πληρεξουσιότητος παρὰ τοῦ λαοῦ, διὰ τοῦ πτώματος ἐθνικοῦ ζητήματος, τὸ ὁποῖον παρουσίασεν ἡ κυβέρνησις, ἣν ὑπεστήριξαν ἐν τῇ παρελθούσῃ βουλευτικῇ συνόδῳ, εἰς θυσίαν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τοῦ Ἔθνους.

Οὐδὲ εἷς ὑποστηρίξας τὸ νῦν ὑπουργεῖον ἐν τῇ παρελθούσῃ συνόδῳ νὰ ἐκλεχθῇ, τοῦτο πρέπει νὰ ἦναι τὸ σύμβολον τῶν ἐκλογέων προσερχομένων εἰς τὰς κάλπας· καὶ τότε μόνον θὰ εἴπωμεν ὅτι ὁ λαὸς συνησθάνθη τὴν ἀξίαν τοῦ δικαιώματος τοῦ ἐλέγχου ἐπὶ τῶν πράξεων τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ δικαιώματος, οὗτινος δὲν ὑπάρχει ὁμόζυλον ἢ ἀνώτερον ἄλλο ἐν τῇ πολιτείᾳ. Σ.

ΤΟ ΝΑΥΤΙΚΟΝ
ΚΑΤΑ
ΤΟΝ ΥΠΕΡ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΑΓΩΝΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ
ΚΩΝΣΤ. ΝΕΣΤΟΡΙΔΟΥ

(Συνέχεια· καὶ τέλος ἴδε προηγούμενον ἀριθμόν)

Ι'.

Ὁ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας πόλεμος τῶν Ἑλλήνων ὑπῆρξε κατά τε γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν ἓν τῶν συγκινητικωτάτων γεγονότων τῆς ἀτελευτήτου ἐκείνης πάλης φυλῶν καὶ θρησκειῶν, ἣν ἡ διπλωματία *Ζήτημα Ἀνατολικὸν* ὀνομάζει. Ὁ ἀγὼν τῶν ἐπαναστατῶν εὗρε καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην θερμὰς καὶ εὐγενεῖς συμπαθείας. Αἱ ἔνοχοι αὐτῶν ἀποπλανήσεις ἠνάγκασαν τὰ ἀνακτοβούλια νὰ ἐνδοιάσωσιν ἐπὶ πολὺ καὶ ἐπέβαλλον ἐνίοτε τὴν ἀπενθάρρυσιν καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς φιλέλληνας. Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς μετὰ τεσσάρων αἰώνων δουλείαν ἀφυπνίσθη, διατηρήσας τοὺς πλείστους τῶν διακριτικῶν χαρακτήρων, τοὺς ὁποίους ἀποδίδει αὐτῷ ἡ ἀρχαία ἱστορία.

Οἱ νησιῶται τοῦ Αἰγαίου πρὸ πάντων, οἵτινες ἀπήλαυον ὑπὸ τὸ κῦρος τῶν προεστώτων σχετικῆς ἀνεξαρτησίας, οἵτινες δὲν ἔβλεπον σχεδὸν τοὺς Τούρκους ἢ ὅτε ὑπηρέτουν παρ' αὐτοῖς ἐπὶ τῶν πλοίων τοῦ Σουλτάνου, εἶχον διατηρήσει σχεδὸν ἄθικτον τὸν ἐθνικὸν χαρακτῆρα τῶν προγόνων αὐτῶν.

Καίτοι εἶχον πολλὰ ἐλαττώματα, καίτοι διέπραττον πράξεις ἐπιληψίμους, παρ' αὐτοῖς ὅμως εὗρον τοὺς εὐγενεστάτους τῶν ὑπερασπιστῶν ἀγῶνος δικαίου, τοὺς ἁγνοτάτους τῶν πολιτῶν, τοὺς ἀρίστους ἐργάτας τῆς κοινῆς ἀνεξαρτησίας.

Σήμερον, ὅτε ἥμισυ αἰῶνος χωρίζει ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἀξιομνημονεύτων συμβάντων, δυνάμεθα νὰ μελετήσωμεν ψυχρῶς τὰ ἔργα τῶν ἡρώων τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, ἀποφεύγοντες ἔνθεν μὲν τὸν πολλάκις τυφλὸν ἐνθουσιασμὸν τῶν φιλελλήνων, ἔνθεν δὲ τὰς ἀδίκους ἢ πολὺ αὐστηρὰς κρίσεις, ὑφ' ὧν πολλάκις παρεσύρθησαν οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς διπλωματίας καὶ τῆς ἐμπορίας τῶν οὐδετέρων δυνάμεων.

Εἴπομεν ἤδη, πῶς ἀρχομένου τοῦ πολέμου οἱ Ὀθωμανοὶ ἐξήρτισαν τὰ πλοῖά των. Οἱ πλείονες τῶν ναυάρχων καὶ τῶν πλοιάρχων ἦσαν ἄπειροι τῶν ναυτικῶν, ὅσον θὰ ἦτο παρ' ἡμῖν διπλωμάτης ἢ ἄρχων λαβὼν αἰφνιδίως τὴν διοίκησιν στόλου. Αὐτοὶ ἐστεροῦντο τοῦ στρατιωτικοῦ πνεύματος.

Κατὰ τὴν νύκτα τῆς 6/18 Ἰουν. 1822 ὁ Καρᾶ'Αλῆς, καίτοι δὲν ἐστερεῖτο θάρρους, δὲν ἐδίσταζεν ὅμως νὰ ἐγκαταλίπῃ ἐκ τῶν πρώτων τὸ πλοῖόν του πυρπολούμενον ὑπὸ ἑλληνικοῦ πυρπολικοῦ. Μετὰ τὴν μάχην τῆς 14/26 Ἰουλίου 1826 ὁ Χωσρὲβ Μωχαμέτ, ὅστις δὲν ἐστερεῖτο οὔτε τόλμης οὔτε προτερήματος, κατέφευγε μετὰ τῆς ναυαρχίδος του εἴς τινα παρὰ τὴν Σμύρνην ὅρμον, καταλιπὼν εἰς τὸν ἐχθρὸν τὸν στόλον του. Ἐν Κωνσταντινουπόλει οὐδεὶς διενοεῖτο νὰ καταγγείλῃ τοιαύτας πράξεις, αἵτινες ἐν Γαλλίᾳ, ἢ ἐν Ἀγγλίᾳ θὰ ἐπέσυρον κατὰ τῶν αὐτουργῶν τὴν κεφαλικὴν ποινήν. Εἶδον πολλάκις τοὺς Τούρκους πλοιάρχους πτύσσοντας (τὰ ἱστία) οὐ μόνον πρὸ τῶν πυρπολικῶν, ἀλλ' ὑπὸ τὸ πῦρ τοῦ ἀθλίου πυροβολικοῦ τῶν ἑλληνικῶν παρώνων, χωρὶς διὰ τοῦτο νὰ ὑποστῶσι τὴν ἐλαχίστην ποινήν.

Τοιοῦτοι ἀρχηγοὶ δὲν ἐδύναντο νὰ ἐπιδίδωνται εἰς φροντίδας περὶ τὴν εὐπραξίαν, τὸν ὀργανισμὸν καὶ τὴν διδασκαλίαν τῶν πληρωμάτων αὐτῶν, εἰς φροντίδας καθημερινάς, δι' ὧν ὁ ναύτης ἀφοσιοῦται εἰς τὴν σημαίαν του. Οἱ στοιχειωδέστατοι τῶν κανόνων ἀγαθῆς διοικήσεως ἦσαν αὐτοῖς γράμμα νεκρόν· ἠγνόουν καὶ αὐτὸ τῆς ναυτικῆς ὑγιεινῆς τὸ ὄνομα· θὰ ἐνομίζοντο παρανομοῦντες, ἐὰν ἐνησχολοῦντο περὶ τὴν καθαριότητα τῶν πλοίων αὐτῶν. Καθήμενοι ἐπὶ τοῦ ἐπιστέγου (κάσαρο) ἔχοντες σταυρωμένας τὰς κνήμας καὶ τὸ τσιμπούκιον εἰς τὰ χείλη μόλις ἠξίουν νὰ προφέρωσι λέξεις τινάς, νὰ κάμωσι χειρονομίαν τινὰ διὰ νὰ διατάξωσι χειρισμόν, ἢ νὰ ἐπιβάλωσι ποινήν.

Ὑπὸ τοιαύτην δίαιταν τὰ κάλλιστα τῶν πληρωμάτων ἀπέβαλλον ἐν μιᾷ ἑβδομάδι πᾶσαν αὐτῶν τὴν στρατιωτικὴν ἀνδρίαν. Τί δὲ πρέπει νὰ συμπεράνωμεν περὶ τῶν ὁμάδων ἐξ ἑξακοσίων ἢ ὀκτακοσίων ἀνδρῶν ἄνευ ἑνότητος, ἄνευ ὀργανισμοῦ, ἄνευ οὐδεμιᾶς παιδεύσεως; Ἐὰν δέ τις προσθῇ εἰς πάντα

τὰ αἴτια ταῦτα τῆς ἀδυναμίας τὰς ἀπαιτήσεις θρησκείας, ἥτις ἀνάγει τὸ πεπρωμένον εἰς ἄξιωμα, τὴν ἐξαχρείωσιν προερχομένην ὑπὸ φονικῶν σκηνῶν, βιασμῶν καὶ διαρπαγῶν, ὡς ἐκείνων, ἅτινα εἶχον μάρτυρας τὴν γῆν τῆς Χίου καὶ τοὺς βράχους τῶν Ψαρῶν, θὰ συλλάβῃ τις ἰδέαν, τί ἦσαν οἱ στόλοι τοῦ Σουλτάνου Μαχμούτ. Ἐκπλήττομαι τῇ ἀληθείᾳ ἐπὶ τούτῳ, ὅτι οἱ στόλοι ἠδυνήθησαν οὐχὶ νὰ πολεμῶσιν ἐντίμως, ἀλλὰ νὰ πλέωσιν ἐν τοιαύτῃ καταστάσει.

Ἀξιωματικοί τινες Ἄγγλοι εἶχον πειραθῆ νὰ φέρωσι τάξιν τινὰ εἰς τὸ χάος τοῦτο· αἱ συμβουλαὶ αὐτῶν ἐξήσκησαν σωτήριον ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν χειρισμῶν τοῦ Ὀθωμανικοῦ στόλου. Ὁ Καρᾶ-Ἀλῆς καὶ ὁ Χοσρὲβ ἀνίκανοι νὰ νικῶσιν ἐγνώρισαν νὰ ἀναβάλλωσι, νὰ καταπονῶσι πολλάκις διὰ τῆς ἐπιμονῆς των ἐχθρόν, ὅστις διὰ πολλὰς αἰτίας δὲν ἐδύνατο ἐπὶ πολὺ ν' ἄρχῃ τῆς θαλάσσης.

Ὅτε ὁ υἱὸς τοῦ Μεχμὲτ-Ἀλῆ ἀνέλαβεν τὴν ἀνωτάτην διεύθυνσιν τῶν στρατιωτικῶν ἐργασιῶν, ἔν τε τῷ Μωρέᾳ καὶ τῷ Αἰγαίῳ, παρετηρήθη ὅτι ἡ διοίκησις μετέβη εἰς ἄλλας χεῖρας. Ὁ Ἰβραὴμ δὲν συνεχώρει τὴν δειλίαν τῶν πλοιάρχων τοῦ στόλου αὐτοῦ. Μὴ δυνάμενος νὰ ἔχῃ τοὺς ἀξιωματικοὺς καὶ ναύτας ἀληθεῖς ναυτικούς, κατεσκεύασε τοὐλάχιστον στρατιωτικοὺς εὐπειθεῖς καὶ γεννάιους. Οἱ πυροβοληταὶ αὐτοῦ ἐσκόπευον μὲν σχεδὸν ὡς οἱ τοῦ Χοσρέβ, ἀλλ' ἔμενον πλησίον τῶν πυροβόλων χωρὶς ν' ἀνησυχῶσι καθ' ὑπερβολὴν ἐκ τῆς προσεγγίσεως τῶν πυρπολικῶν. Διὰ τῆς μετὰ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στόλου ἐπαφῆς καὶ αὐτὰ τὰ τουρκικὰ σκάφη ἐξησκήθησαν· Οἱ ἐπιτήδειοι χειρισμοὶ τοῦ Μιαούλη καὶ Σαχτούρη, καθὼς καὶ τὸ ἀτρόμητον τοῦ Κανάρη περιέστησαν εἰς ἀδυναμίαν νὰ κωλύσωσι τὰς θαλασσίας ἐκστρατείας τοῦ μουσουλμανικοῦ στόλου. Καὶ ἐπυρπόλησαν μὲν τὰ πυρπολικὰ αὐτῶν ἔτι πολλὰ πολεμικὰ πλοῖα, οἱ πάρωνες αὐτῶν ἐκυρίευσαν πολλὰς φορτηγίδας, ἀλλ' οἱ βαρεῖς στόλοι τοῦ Χοσρὲβ καὶ τὸν Ἰσμαὴλ Γιβλαλτὰρ ἐξηκολούθουν οὐχ ἧττον τὴν πορείαν αὐτῶν χωρὶς νὰ τρομάζωσιν ἐκ τῶν ἐπὶ μέρους ἐκείνων καταστροφῶν.

Πρὶν ἢ κρίνωμεν ἐν τῷ συνόλῳ τὰς νίκας ἢ τὰς ἀποτυχίας τῶν νησιωτῶν τοῦ Αἰγαίου, ἀναγκαῖον ἐνομίσαμεν νὰ δηλώσωμεν ἀκριβῶς, τίνες ἦσαν οἱ ἐχθροὶ πρὸς οὓς ἐμάχοντο. Αἱ ἐπιτυχίαι αὐτῶν ἐδύναντο νὰ φαίνωνται παράδοξοι εἰς τοὺς Φιλέλληνας, οἵτινες ἦσαν ἐντελῶς προδιατεθειμένοι νὰ πιστεύωσιν, ὅτι τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος παρῆγεν ἔτι ἡμιθέους· οἱ ναυτικοὶ ὅμως, οἱ ἐκ τοῦ πλησίον παρατηροῦντες τοὺς Ὀθωμανικοὺς στόλους, δὲν κατελομβάνοντο διόλου ὑπὸ τοιαύτης ἀπάτης. Τοὐναντίον μάλιστα ἐξεπλήττοντο, διότι δὲν ἔβλεπον τοὺς Ὀσμανλίδας μείζονας ὑφισταμένους συμφοράς.

Πᾶς, ὅστις ἤθελε διέλθει ἡμέρας τινὰς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, θὰ εὕρισκε πολὺ ταχέως τὴν ἐξήγησιν τῶν ὀλίγων ἀποτελεσμάτων, τὰ ὁποῖα παρῆγον πολλάκις αἱ νίκαι αὐτῶν. Ὁ Τομπάζης, ὁ Μιαούλης, ὁ Σαχτούρης καὶ πολλοὶ ἄλλοι εἶχον τὸν τίτλον ναυάρχου, ἀλλὰ δὲν ἐξήσκουν τὰ ἀξιώματα ταῦτα, εἰμὴ ὅτε ἀριθμός τις πλοιάρχων ἤθελεν νὰ ταχθῇ ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτῶν. Εἶδον πολλάκις πλήρωμα ὁλόκληρον νὰ ἐπαναστατῇ ἀναφανδὸν κατὰ τοῦ ἀρχηγοῦ του, νὰ τὸν προσβάλλῃ, νὰ τὸν ἀπειλῇ καὶ ἐπὶ τέλους νὰ τὸν ἐξαναγκάζῃ νὰ ἐκτελῇ τὸ ἀντίθετον ἐκείνου, ὅπερ ἤθελεν. Ἄλλοτε ὁ πλοίαρχος ἐγίνετο συνένοχος τῶν ναυτῶν ν' ἀποσπασθῇ τοῦ στόλου, οὗ ἀπετέλει μέρος. Τότε ἐρριψοκινδύνευον εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου ἢ ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ πολλάκις ἡ ἐμπορία τῶν οὐδετέρων ἀπέτιε τὰς δαπάνας τῆς ἐκστρατείας. Ὁ Μιαούλης πολλάκις ἐγκατελείφθη ὑπὸ ὁλοκλήρων μοιρῶν ἐνώπιον τοῦ ἐχθροῦ. «Οἱ πειρα»ταί, γράφει ὁ ναύαρχος Jurien de la Gravière, »ἐπέπρωτο νὰ ἐπιβάλλωνται ἐπὶ τῶν στόλων τῶν »Ἑλληνικῶν, ὡς οἱ κλέφται τῶν ὀρέων ἐπὶ τῶν »στρατῶν. Ἐκόμιζον μεθ' ἑαυτῶν ἐπὶ πλοίων, τὰ »ὁποῖα ἔτρεμεν οὐ μόνον ὁ περιπλέων ἐχθρός, τὸ »ἄγριον ὁρμέμφυτον καὶ τὰ ἔθιμα τῆς διαρπαγῆς. »Ἔβλεπον αὐτοὺς διασπείροντας πανταχοῦ ἀτα»ξίαν, δίδοντας τὸ σημεῖον τῆς συγχύσεως καὶ τῆς »ἀπειθείας, ἀτιμάζοντες τὸν ἀγῶνα, ὃν ἐγκαταλε»λειμένοι εἰς ἑαυτοὺς θὰ ἦσαν ἀδύνατοι νὰ ὑπη«ρετήσωσιν.»

Ἐν ὁμαλοῖς καιροῖς ἐπεκράτει ἐν Ὕδρᾳ καὶ Σπέτσαις ἡ μεγίστη ἀναρχία. Περὶ τὰ τέλη μάλιστα τοῦ πολέμου, ὅτε τὰ πάντα ἔλειπον, χρήματα, πολεμοφόδια, ζωοτροφίαι, ὁ ἐξοπλισμὸς στόλου εἰς τὰς δύο ταύτας νήσους παρίστα παράδοξον θέαμα. Ὄχλος ὅλος ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ παίδων ἀναμὶξ ἦτο ἀνάστατος ἐκ τοῦ θορύβου. Τὸ πλῆθος τοῦτο εὐερέθιστον, εὐκίνητον πρὸς τὴν ὑπερβολήν, γοργὸν πρὸς τὸν ἐνθουσιασμὸν καὶ τὴν ὀργήν, ἐξηγριωμένον, τραχὺ ἐκ τῆς δυστυχίας, τὸ πλῆθος τοῦτο ὠρύετο, ἠπείλει καὶ συχνότατα προσέβαλλε. Φαντάζεταί τις λοιπὸν τὴν θέσιν τοῦ ναυάρχου, τοῦ πλοιάρχου ἀσκοῦντος τὰ ἑαυτοῦ καθήκοντα ἐν μέσῳ τοιαύτης

ἀταξίας; Ἔπρεπε νὰ ἐξυπνίσῃ τὰ πλήθη ταῦτα καὶ νὰ ἐπαναγάγῃ αὐτὰ εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον μία καταστροφὴ ὡς τῆς Χίου, τῶν Ψαρῶν ἢ τοῦ Μεσολογγίου. Ἐν τοιαύτῃ περιστάσει πολλάκις τὸ πλῆθος τοῦτο φρυάττον καθίστατο εὐγενὲς ἐν τῇ αὐταπαρνήσει καὶ τῇ ἀφοσιώσει.

Ὁ Μιαούλης, ὁ Σαχτούρης, ὁ Κανάρης ἦσαν δεξιοὶ χειρισταί, ἀρχηγοὶ ἀτρόμητοι ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Ἀλλ' οἱ ἐπιφανεῖς οὗτοι ναυτικοὶ φαίνονται μεγαλείτεροι, ὁσάκις ἔβλεπέ τις αὐτοὺς περιφρονοῦντας ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Ὕδρας, τῶν Σπετσῶν ἢ τῆς Αἰγίνης τὴν ὀργὴν τῶν ὑπὸ αἰσχρῶν ῥαδιουργιῶν ὑποκινουμένων. Φροντίζοντες περὶ τῆς τιμῆς τῆς πατρίδος αὐτῶν ἐξηφάνισαν πανταχοῦ τὴν πειρατείαν καὶ τὰς παντοειδεῖς λῃστείας, εἰς ἃς ἐπεδίδοντο τινὲς τῶν νησιωτῶν. Ἡ ὑπὲρ τῆς πατρίδος αὐτῶν τόλμη αὕτη ἐξήγειρε κατ' αὐτῶν πολλὰ μίση. Διὰ τοῦτο πόσην ἐπιμονήν, πόσην ἐνέργειαν καὶ πόσην πανουργίαν ἀκόμη ὤφειλον ν' ἀναπτύξωσι διὰ νὰ ἐμποδίσωσι τὴν διάλυσιν τοῦ ναυτικοῦ, νὰ κατορθώσωσιν, ὥστε οἱ ναῦται στερούμενοι τῶν μισθῶν αὐτῶν νὰ λησμονήσωσιν ὅτι αἱ γυναῖκες καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν ἀπέθνησκον τῆς πείνης ἐπὶ τῶν βράχων τῆς Ὕδρας καὶ τῶν Σπετσῶν!

Ἂς ἐξαγάγωμεν τὸ συμπέρασμα. Τὸ μὲν Τουρκικὸν ναυτικὸν εἶχε σκάφη κατὰ τὸ φαινόμενον μὲν φοβερά, ἀλλ' ἐπιβλαβῆ εἰς τὴν ὑγίειαν, βαρέα, δυσκόλως χειριζόμενα, ὡπλισμένα ἀμελῶς, ἀκατάλληλα οὐμόνον διὰ τὴν μάχην, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν πλοῦν, ναυτικοὺς πολλάκις ἀδαεῖς τῆς ναυτικῆς τέχνης, ἀξιωματικοὺς ἀμαθεῖς, ἀποσπωμένους ἐναντίον τῆς θελήσεώς των ἐξ ἀναπαύσεως προσφιλοῦς εἰς τὴν ἑαυτῶν ἀπάθειαν· ναύτας ἀπείρους, πυροβολητὰς ἄνευ παιδείας στρατιωτικῆς. Ὅλον δὲ τὸ προσωπικὸν τοῦτο κυβερνώμενον ὑπὸ πειθαρχίας ἀφυοῦς, ἀφωσιωμένης εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ πεπρωμένου. Τὸ δὲ ναυτικὸν τῶν Ἑλλήνων εἶχε μὲν πλοῖα ἐλαφρά, ταχέα, καλῶς ἐξηρτισμένα, ἀδύνατον φέροντα πυροβολικόν, στερούμενα τῶν ἀναγκαιούντων προμηθειῶν, ἀρχηγοὺς ἡρωϊκούς, δραστηρίους, ναυτικωτάτους καὶ εἰδότας ἄριστα τὰ παράλια, ἐφ' ὧν εἰργάζοντο, ναύτας νοήμονας μᾶλλον τολμηροτέρους ἢ ἀνδρείους, ἀλλὰ δυστυχῶς ἄνευ οὐδεμιᾶς πειθαρχίας. Τοιαῦτα ἦσαν τὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ὁ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας πόλεμος τῶν Ἑλλήνων διέθετεν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐν ταῖς θαλάσσαις τῆς Ἀνατολῆς.

Νὰ ὁρίσωμεν αὐτά, σημαίνει νὰ ἐξηγήσωμεν συγχρόνως τοὺς μακροὺς ἐκείνους κανονοβολισμούς, ὧν τὸ μόνον ἀποτέλεσμα συνίστατο ἐξ ὀπῶν τινων ἐκσφαιρῶν εἰς τὰ ἱστία, ἐξ ἀνθρώπων τινῶν φονευμένων ἢ πληγωμένων ἐπὶ τῶν καταστρωμάτων ἀμφοτέρων τῶν στόλων, σημαίνει νὰ ἐξηγήσωμεν ἐπίσης τὰς συχνὰς ἐπιτυχίας τῶν πυροπολικῶν τῶν Ἑλλήνων. Ἐὰν στόλος ἀγγλικὸς ἢ γαλλικὸς ἀντικαθίστα τὸν τουρκικόν, θὰ ἔδιδεν ἐν τῇ πρώτῃ συναντήσει τοιοῦτον μάθημα εἰς τοὺς νησιώτας τοῦ Αἰγαίου, ὥστε τὰ πλοῖα αὐτῶν θὰ διεσκορπίζοντο χωρὶς νὰ ἀναφανῶσι πλέον. Ἂς ὑποτεθῇ τοὐναντίον, ἐὰν τὰ πληρώματα τῶν παρώνων τῆς Ὕδρας, τῶν Σπετσῶν καὶ τῶν Ψαρῶν ἀντικαθίσταντο ὑπὸ πληρωμάτων οὐχὶ ὀλιγώτερον ναυτικῶν, ὀλιγώτερον τολμηρῶν, ἀλλὰ συγχρόνως εὐπειθῶν, ὁ στολίσκος οὗτος ἴσως δὲν θὰ κατέστρεφε μὲν περισσότερα πλοῖα τουρκικά, θὰ ἐπωφελεῖτο δὲ βεβαίως μᾶλλον ἐκ τῶν νικῶν αὐτοῦ, θὰ ἔσωζε τὴν Χίον καὶ τὰ Ψαρά, θὰ ἐπεραίωνε τὴν πτῶσιν τῆς Κορώνης καὶ Μεθώνης, θὰ ἐκώλυε τὴν ἀποβίβασιν τοῦ Ἰβραὴμ εἰς Μωρέαν, τὴν ἅλωσιν τοῦ Ναυαρίνου καὶ τοῦ Μεσολογγίου.

Οἱ ἀδύνατοι πάρωνες τῶν Ἑλλήνων, τὰ πυροπολικὰ αὐτῶν ἐπολέμησαν πρὸς τὰ πλοῖα καὶ τὰ μονόκροτα ἐν περιστάσεσιν ὅλως ἐξαιρετικαῖς, ὧν ἡ ἱστορία δὲν παρέχει οὐδὲ θὰ παράσχῃ πιθανῶς οὐδέποτε οὐδὲν τοιοῦτον παράδειγμα. Δὲν δύναταί τις λοιπὸν νὰ παραβάλῃ τὰ κατορθώματα αὐτῶν οὔτε πρὸς τὰ τῶν Ἄγγλων, Γάλλων, ἢ Ὁλανδῶν πυροπλητῶν ἐν ἐποχῇ πολὺ ἀφ' ἡμῶν μεμακρυσμένῃ, οὔτε πρός τινα ὅλως πρόσφατα γεγονότα ἐν Ἀμερικῇ. Τὰ τορπιλλοφόρα ἀντικατέστησαν σήμερον τὰ πυροπολικά· πιστεύω δὲ ὅτι οἱ ναυτικοὶ οἱ μέλλοντες νὰ ὁδηγῶσιν αὐτὰ δὲν θὰ ἐμπνέωνται ἐκ τῶν χειρισμῶν τοῦ Κανάρη καὶ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ φέροντες τὴν πυρκαϊὰν εἰς τὰ πλευρὰ τῶν Τουρκικῶν πλοίων. Ὁ πόλεμος τοῦ ἀποχωρισμοῦ τῆς Ἀμερικῆς (secession Americaine) καὶ τῆς τελευταίας τουρκορωσσικῆς πάλης παρέχουσιν ἡμῖν παραδείγματά τινα πολλῷ μᾶλλον προσαρμοζόμενα εἰς τὸν κατὰ θάλασσαν πόλεμον, ὅπως ἐγίνετο ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, ἐν ᾧ βλέπομεν ναυτικοὺς φιλοπάτριδας ἀναπτύσσοντας ἔτι μείζονα τόλμην, θρασύτητα καὶ ἡρωϊσμόν. Ἓν μόνον γεγονὸς ἀρκεῖ πρὸς ἀπόδειξιν τούτου.

Κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Charleston[1] οἱ ὁμόσπονδοι κατεσκεύασαν ὑποβρύχιον πλοῖον ὡπλισμένον δι' ἕλικος κινουμένου διὰ τῶν χειρῶν ὑπὸ

[1]) Σ. Μ. Πόλις ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς.

πληρώματος 8 ἀνδρῶν καὶ πλοιαρίου τορπιλλοφόρου. Ὁ ὑποπλοίαρχος Payne διωρίσθη διοικητὴς αὐτοῦ. Ἅμα τῇ πρώτῃ ἐξόδῳ πλοῖον ἐχθρικὸν διῆλθε πλησίον αὐτοῦ ἀπαρατήρητον· ἡ θάλασσα ὑψωθεῖσα ὑπὸ τῶν τροχῶν τοῦ πλοίου τούτου ἐβύθισεν τὸ τορπιλλοφόρον· ἐξ ὅλου δὲ τοῦ πληρώματος ἐσώθη μόνος ὁ Payne. Ὁ ἀξιωματικὸς οὗτος χωρὶς ν' ἀπολέσῃ τὸ θάρρος ἔπεισεν 8 ἀνδρείους ναυτικοὺς ν' ἀκολουθήσωσιν αὐτὸν ἔτι ἐπὶ τοῦ ἐφολκίου, ἀναχθέντος πάλιν εἰς τὴν θάλασσαν· σφοδρὰ καταιγὶς παρήγαγεν ἀποτέλεσμα ὅμοιον τῷ πρώτῳ· ὁ Payne καὶ δύο ναῦται διέφυγον τὸν θάνατον. Τὸ ὑποβρύχιον πλοῖον ὑψωθὲν ἔκαμε καὶ ἄλλας δοκιμάς· ἐν μιᾷ στιγμῇ ἐβυθίσθη καὶ δὲν ἀνεφάνη πλέον· ὁ Payne ἀπώλετο τώρα μεθ' ὅλων τῶν ἀνθρώπων του. Καὶ μετὰ τρεῖς ὁμοίας καταστροφὰς ὁ ὑποπλοίαρχος Δίξων ἐδυνήθη νὰ εὕρῃ δεκτὼ ἄνδρας λίαν ἡρωϊκούς, ἵνα ὁπλίσῃ τὸ αὐτὸ τορπιλλοφόρον ἐξαχθὲν ἐκ τοῦ βάθους τοῦ ποταμοῦ Cooper! Ἐν τῇ νυκτὶ τῆς 5/17 Ἰανουαρίου 1864, ὁ εὐγενὴς οὗτος ἐξιωματικός, ὁ μέγας οὗτος φιλόπατρις, ὡδήγησε τὴν τορπίλλην αὐτοῦ ὑπὸ τὴν τρόπιδα τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ δρόμονος *Housatonic*, ὅπερ ἐν ὀλίγαις στιγμαῖς ἐβυθίσθη. Ὁ Δίξων, οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ καὶ τὸ πλοῖόν του ἐτάφησαν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θριάμβου των. Τῷ ὄντι δὲν βλέπω ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀφοσίωσιν ὑψηλοτέραν. Καὶ ὅμως ἐν ᾧ τὸ ὄνομα τοῦ Κανάρη εἶνε ἀθάνατον, διατὶ τὰ ὀνόματα τοῦ Payne καὶ τοῦ Δίξωνος μένουσιν ἄγνωστα;[1]

Ἀλλ' ἀνοίξωμεν τὰ χρονικὰ ἡμῶν καὶ ἐὰν ἔχωμεν ἀνάγκην παραδείγματος ἡρωϊσμοῦ, ἀντλήσωμεν ταῦτα ἐν ἀφθονίᾳ ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἐκληροδότησαν ἡμῖν οἱ πυροπληταὶ στόλων Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ'. Ἐν τῇ ναυμαχίᾳ τῆς 26/7 Ἰουνίου 1673 ὁ Guillotin, ὅστις ἔχων τὸ πρόσωπον καὶ τοὺς βραχίονας κεκαυμένους διέρχεται ὑπὸ τὰ τηλεβόλα πολλῶν ἐχθρικῶν πλοίων, ἵνα κολλήσῃ τὸ πυροπλικὸν εἰς τὸ πλοῖον τοῦ ναυάρχου Zélande· βλέπων ὅτι αἱ φλόγες βραδύνουσι νὰ φανῶσι ἐπανέρχεται εἰς τὸ κατάστρωμα τοῦ πλοίου του, ἵνα θέσῃ καὶ ἐκ δευτέρου τὸ πῦρ. Ἐν τῇ μάχῃ τῆς Stromboli,[1] ἐν τῷ ἀξιομνημονεύτῳ ἐκείνῳ ἀγῶνι, ἐν ᾧ εἶδον τὸν Duquesne, ἐν θριάμβῳ νικῶντα τὸν μέγαν Ruyter, οἱ πλοίαρχοι τοῦ Beauvois s καὶ τοῦ Galisonniére εἰς μάτην ἐπειρῶντο ἐπὶ θυσίᾳ τῆς ἑαυτῶν ζωῆς νὰ πυροπλήσωσι τὰ ὁλλανδικὰ πλοῖα. Ὑπὸ τὰ φρούρια τοῦ Reggio ὁ Sergant, εὐτυχέστερος; πυροπλεῖ ἓν μονόκροτον. Εὐγενεῖς καὶ λαὸς προσφέρονται μετὰ προθυμίας νὰ ἐκπληρώσωσι τὰς ἐπικινδύνους ταύτας ἀποστολάς. Τῇ 21/2 Ἰουνίου 1676 ὁ Σερπάντης καὶ εἷς ἕτερος πλοίαρχος Durivean καταστρέφει ἕκαστος ἀνὰ ἓν μέγα πλοῖον. Ὁ Ὀνωράτος (Honorat) καὶ Τοκάσιος (Tocas) ἑνοῦνται νὰ πυροπλήσωσι τὸν ἀντιναύαρχον τῆς Ἱσπανίας, ἐν ᾧ 4 πυροπλικὰ ῥίπτονται κατὰ τοῦ ἀντιναυάρχου τῆς Ὁλλανδίας καὶ κατορθοῦσι νὰ προξενήσωσιν αὐτῷ τὴν αὐτὴν τύχην Τέλος ἐν τῇ καταστρεπτικῇ τοῦ Vigo μάχῃ ὁ μαρκήσιος Lescalette ἀποτυχὼν ἐν τῇ πρώτῃ προσβολῇ μένει ἐπὶ τοῦ πυροπλικοῦ ἐντελῶς κατειλημμένου ὑπὸ φλογῶν διὰ νὰ δοκιμάσῃ νὰ μεταδώσῃ τὴν πυρκαϊὰν εἰς τὸ πλοῖον τοῦ ναυάρχου τῆς Βρεττανίας. Τὰ ἡρωϊκὰ κατορθώματα τῶν πλοιάρχων τῶν Γαλλικῶν πυροπλικῶν θὰ ἐπλήρουν τόμον. Ἀρκεῖ δὲ νὰ δείξωμεν, ὅτι κατὰ τοῦτο τοὐλάχιστον τὸ ἡμέτερον ναυτικὸν δὲν πρέπει νὰ φθονῇ τοὺς ξένους. Καὶ ὅμως πόσον ὀλίγοι ἐκ τῶν συμπολιτῶν ἡμῶν γνωρίζουσι τὰ ὀνόματα τοῦ Beauvoisis, τοῦ Guilotin, τοῦ Sergaut, τοῦ Lescalétte![1]

Ἄπαγε! δὲν θέλω ν' ἀποσπάσω τὸν στέφανον, ὃν ἡ ἄμυνα εὐγενοῦς ἀγῶνος ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ μετώπου τῶν ἡρώων τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος! Ἀλλ' ἡ ἱστορία δὲν δύναται νὰ κλίνῃ πρὸ τοῦ συναξαρίου (legende]. Πρέπει λοιπὸν ν' ἀναγνωρίσωμεν, ὅτι αἱ γενόμεναι ναυμαχίαι ἐν ταῖς θαλάσσαις τῆς Ἀνατολῆς ἀπὸ τοῦ 1821—1827 ἦσαν ἥκιστα φονικαὶ διὰ τοὺς Ἕλληνας· πρέπει νὰ ἀναγνωρίσωμεν, ὅτι οἱ πλοίαρχοι τῆς Ὕδρας, τῶν Σπετσῶν καὶ τῶν

[1]) Σ. Μ. Διότι, νομίζομεν, ὁ μὲν Κανάρης δὲν ἔσχε πρὸ αὐτοῦ τοιαῦτα παραδείγματα, εἶνε τὸ πρωτότυπον τοιούτων ἡρωϊκῶν κατορθωμάτων, οἱ μετ' αὐτὸν θὰ εἶνε πάντοτε ἀντίτυπα καὶ ἀντίγραφα.

[1]) Ἡ Stromboli, εἶνε ἡ βορειοτάτη τῶν ἀνηκουσῶν εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰόλου ἢ Λιπάρας πρὸς βορρᾶν τῆς Σικελίας ἔχουσα καὶ ἡφαίστιον ἐνεργόν. Ἐκ τῶν 13 νήσων τοῦ Αἰόλου αἱ 7 κατοικοῦνται, ἐν αἷς καὶ ἡ Stromboli τῶν ἀρχαίων ἡ Στρογγύλη, ἔνθα κατῴκει ὁ Αἴολος (πρβλ. Θουκ. 3, 88. Στράβ. 6, 776. 277 καὶ ἄλλους.) Παρ' αὐτῇ ἐγένετο ἡ ἀναφερομένη ναυμαχία μεταξὺ δύο ἐνδόξων ναυτικῶν τοῦ γάλλου μαρκησίου Ἀβραὰμ Duqesne καὶ τοῦ ναυάρχου ὁλλανδοῦ Ruyter, ὅστις ἀπέθανεν ὀλίγας ἡμέρας ἐκ τῶν πληγῶν μετὰ τὴν μάχην.

[1]) Σ. Μ. Ἐάν, ἀξιότιμε κ. Arnault, τὰ ὀνόματα τῶν συμπολιτῶν σου μένωσιν ἄγνωστα, εἶνε ὑμέτερον ἔργον νὰ τὸ γνωρίζητε. Ἐπιτρέψατε ὅμως ἡμῖν νὰ εἴπωμεν, ὅτι ὁ Κανάρης καὶ οἱ ὅμοιοι αὐτοῦ δὲν ἐπολέμησαν ἴσοι πρὸς ἴσους, ἀλλὰ νάνοι πρὸς γίγαντας, ὡς καὶ ὑμεῖς ὁμολογεῖτε ἐν τοῖς ἔμπροσθεν. Ὁ ἡρωϊσμὸς ἑπομένως αὐτῶν εἶνε ἀνώτεροι τοῦ ἡρωϊσμοῦ ἄλλων ἐν ἄλλοις ἔθνεσιν.

Ψαρῶν προσκολλῶντες τὰ ἑαυτῶν πυροπολικὰ διέτρεχον ἥττονας κινδύνους τῶν κινδύνων, οὓς ὑφίσταντο οἱ ἀτρόμητοι Γάλλοι, οἵτινες ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ πυροπολῶσι τὰ πλοῖα τοῦ Ruyter ἢ τοῦ ναυάρχου Rooke. Τὸ πυροβολικόν, ὁ πυροβολισμὸς τῶν Ἄγγλων, τῶν Ὁλλανδῶν ἢ τῶν Ἱσπανῶν καὶ κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα ἦταν ὅπλα ἧττον ἐπιβλαβῆ τῶν τηλεβόλων καὶ τῶν πυροβόλων τῶν στρατιωτῶν τοῦ ναυτικοῦ τῆς Τουρκίας τῷ 1821. Ἐπιθυμῶ νὰ εἴμεθα μέτριοι, ἀλλ' ἂς μὴ ἐξαίρωμεν πέραν τοῦ δικαίου τὰ μεγάλα κατορθώματα τῶν ξένων ναυτικῶν καταλείποντες ἐν τῷ σκότει ἐκείνους, οὓς ἡ ἱστορία λησμονεῖ συχνότατα νὰ ἀναγράψῃ ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων.

ΤΕΛΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΥ ΣΙΜΩΝΟΣ

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον ἀριθμόν.)

Ἐγίνωσκόν τινα, ὅστις ἐφάνη σκληρὸς καὶ μάλιστα ἄσπλαγχνος πρὸς τὴν γυναῖκά του. Εἶχεν υἱόν, ὅστις πάντοτε ἐσέβετο τὸν πατέρα του, ἀλλ' ὅστις βλέπων ὅτι ἐκακοποιεῖτο ἡ μήτηρ του ἀδίκως, προσεκολλήθη εἰς ταύτην. Ὁ πατὴρ δὲν ἐπέτρεπε τοῦτο εἰς αὐτόν. Ὅθεν καὶ ἐν τῇ διαθήκῃ, ἣν ἀφῆκε, ἐφάνη ἔχων πρόθεσιν νὰ ἀποκληρώσῃ τὸν υἱόν του, ἂν ἠδύνατο. Ἀλλ' εἶδον ἕτερον παράδειγμα διάφορον τούτου ἐν ἄλλῃ οἰκογενείᾳ. Ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ ἦσαν πολὺ στενῶς συνδεδεμένοι, καὶ ἀμοιβαίως ἐκτιμῶντες ἀλλήλους. Εἶχον δὲ δύο τέκνα, ἐξ ὧν τὸ ἕτερον εἶχε πλεῖστα ἐλαττώματα, ἦτο κακὸν παιδίον. Οἱ γονεῖς του λοιπὸν τῷ ἐγκατέλιπον μόνον ὅ,τι δὲν ἠδύναντο νὰ τοῦ ἀφαιρέσωσιν, καὶ ἀντήμειψαν τὸ ἕτερον τέκνον των διὰ τὴν καλὴν αὐτοῦ διαγωγήν. Τὰ παραδείγματα ταῦτα, ἀκριβέ μου, εἶνε πολὺ σπάνια. Ὀλίγοι ἄνθρωποι ὑπάρχουσι διεστραμμένοι, ἀλλ' οὐχ ἧττον ὑπάρχουσιν, ὁ δὲ νόμος ὀφείλει νὰ προβλέπῃ πάντα. Ἐκεῖνοι οἵτινες ἐποίησαν τὸν νόμον, ἐσκέφθησαν ὅτι πάντες σχεδὸν ἀποθνήσκοντες ἀφίνομεν ἀγαθὰ δύο εἰδῶν, ἐκεῖνα ἃ ἔχομεν κληρονομήσει, καὶ ἅτινα ἀνήκουσιν οὕτως εἰπεῖν εἰς τὴν οἰκογένειαν, καὶ ἐκεῖνα, ἅτινα ἀπεκτήσαμεν ἡμεῖς διὰ τῆς δραστηριότητός μας καὶ τῆς οἰκονομίας μας. Ἐπὶ τῶν δύο τούτων εἰδῶν τῶν ἀγαθῶν ἔχομεν τὰ αὐτὰ νομικὰ δικαιώματα, ἀλλ' ὅμως ὑπάρχει ἐνταῦθα ἀφορμή τις διὰ νὰ διατηρήσωμεν καὶ συνάμα νὰ περιστείλωμεν τὸ δικαίωμα τῆς κληροδοσίας.

— Λοιπόν, ἀνάδοχέ μου, δὲν δύναταί τις ποτε νὰ διαθέσῃ ἐλευθέρως ὅλην του τὴν περιουσίαν;

— Ἂν γίνεται, φίλε μου. Ὅταν δὲν ἔχῃ τις οὔτε τέκνα οὔτε ἐγγόνους, οὔτε ἀπογόνους, εἶνε ἐντελῶς ἐλεύθερος. Ἔχουσι δικαίωμα κληρονομίας τὰ τέκνα, οἱ ἔγγονοι, δισέγγονοι καὶ ἐν ἐλλείψει τούτων οἱ κατ' εὐθεῖαν κατιόντες συγγενεῖς.

Ὑπάρχουσί τινες, οἵτινες κολακεύουσι γέροντας ἀγάμους, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι τοῦ νὰ κληρονομήσωσιν, ἐνίοτε ἐπὶ ζημίᾳ τῶν συγγενῶν του. Ὁ νόμος ἔλαβε προφυλάξεις τινὰς κατὰ τῶν ἐκνόμων ῥαδιουργιῶν, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ προΐδῃ τὰ πάντα, οὔτε νὰ τὰ ἐμποδίσῃ. Ὀφείλει νὰ σεβασθῇ τὴν ἐλευθερίαν, μάλιστα εἰς τὰς παρεκτροπάς της. . . Ἔσχες ποτε εὐκαιρίαν νὰ μεταβῇς εἰς ἐνταφιασμόν;

— Οὐχὶ συχνά, ἀνάδοχέ μου· ἡ μήτηρ δὲν ἀγαπᾷ νὰ μεταβαίνω ἐκεῖ. Λέγει ὅτι ἱκανὰς περιστάσεις ἔχει τις νὰ βλέπῃ λυπηρὰ πράγματα, καὶ ὅτι πρέπει μετὰ φειδοῦς νὰ ἐπιτρέπῃ τις τοῦτο εἰς τὰ παιδία. Οὐχ ἧττον μετέβην εἰς τὸν ἐνταφιασμὸν τῆς κυρίας Νίνας καὶ ἡ μήτηρ ἔκλαιεν ἀδιακόπως, ἐπειδὴ ἔλεγεν ὅτι ἡ κ. Νίνα ἡ θυγάτηρ τοῦ γέροντος Δημητρίου ὑπῆρξεν διδασκάλισσά της, ὅτι ἡ μήτηρ ἦτο πολὺ πτωχή, καὶ ὅτι ἐκείνη εἶχε μείνει ἡ καλλιτέρα της φίλη.

— Καλά, τέκνον μου, ὑπάρχει ὅμως τί πολὺ λυπηρότερον τῶν κηδειῶν καὶ τῶν ἐνταφιασμῶν. Εἶνε ἡ ἀνάγνωσις τῆς διαθήκης, ἥτις ἀναγινώσκεται ὑπὸ τοῦ συμβολαιογράφου ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὸν θάνατον. Ὅταν δὲν ἔχῃ τέκνα, πᾶσαι αἱ ἐλπίδες ἐπιτείνονται· οἱ ἐκ πλαγίου συγγενεῖς μεταβαίνουσιν ἐκεῖ μετὰ πυρετώδους προθυμίας καὶ ἂν ὁ ἀποθανὼν διέθεσε τὴν περιουσίαν του κατὰ τρόπον ἀπροσδόκητον, ἡ ἀπελπισία, ἡ ὀργή, ἡ ζηλοτυπία ἐκδηλοῦνται ἐνίοτε κατὰ τρόπον πολὺ βδελυρὸν καὶ πολὺ χυδαῖον.

Ἀλλ' ἂς ἀφήσωμεν ἤδη τὸ ἀντικείμενον τοῦτο καὶ αὔριον πάλιν θὰ ἴδωμεν περὶ τίνος θέλομεν συζητήσει.

ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΝ ΤΑΜΕΙΟΝ

Νονέ μου, εἶπε τὴν ἐπαύριον εἰσερχόμενος ἐν τῷ οἴκῳ μου, εἶσαι πολὺ εὐτυχὴς διότι ἡ δεσποινίς Μαριέττα ἦτο ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν σας! — Μάλιστα μικρέ μου, εἶνε πολὺ εὐτυχὴς καὶ σὲ ὑπερευχαριστῶ διὰ τὸ ἐνδιαφέρον, ὅπερ δεικνύεις εἰς τὴν προστατευομένην μου. — Ἡ δεσποινὶς Μαριέττα, νονέ μου, ἐκακοποιήθη ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ της, ὅστις τὴν ἐλησμόνησε· καὶ ὅμως αὕτη ἀντὶ νὰ δυσαρεστηθῇ ἐξέλεξε τὴν στιγμὴν αὐτήν, ἵνα κάμῃ μίαν καλὴν πρᾶξιν· ὡς δίκαιον τοῦτο τὴν τιμᾷ. — Δὲν ἦτο λοιπὸν κακὴ ὡς σᾶς τὴν εἶπον νονέ μου. — Ἀπ' ἐναντίας ἦτο ἐντιμοτάτη καὶ λίαν ἀξιότιμος. — Ἀλλὰ τέκνον μου, οὐδεὶς μοὶ εἶπεν ὅτι αὕτη εἶναι κακὴ κυρία. Εἶχε μόνον τὸ ἄδικον νὰ ὁμιλῇ, πολὺ ἐλευθέρως ἐπί τινων πραγμάτων. Γυνή τις ἐκτίθεται πάντοτε εἰς τὰς κακὰς τῶν ἄλλων κρίσεις, ὅταν δὲν συμμορφῶται ἀκριβῶς πρὸς τὸ ἔθιμα καὶ τὴν εὐπρέπειαν.

Μάλιστα, νονέ μου. Τί θὰ ἐκάμνετε, ἐὰν ἡ δεσποινὶς Μαριέττα δὲν ἦτο τόσον ἐλευθέριος;

Θὰ ἐζήτουν μετὰ τοῦ Ἀνδρονίκου τὸν τρόπον νὰ τοποθετήσω τὸ ἀγαπητόν μας τέκνον ὡς διδασκάλισσαν ἢ ὡς παιδαγωγὸν εἰς ἔντιμόν τινα οἰκίαν. — Καὶ αὗται αἱ θέσεις εὑρίσκονται εὐκόλως; — Ἀπ' ἐναντίας πολὺ δυσκόλως. Εἶναι δύσκολον, μάλιστα δι' ἕνα ἄνθρωπον, ἵνα εὕρῃ μίαν καλὴν θέσιν· ἀλλὰ τοῦτο εἶναι εἰκοσάκις, ἑκατοντάκις δυσκολώτερον διὰ μίαν γυναῖκα. — Βεβαίως, ἀνάδοχε, εἶπε ζωηρῶς, δὲν θὰ λυπηθῆτε, ἐὰν ἡ κόρη τοῦ φίλου σας γείνῃ ὑπηρέτρια;

Δὲν ἠδυνήθην νὰ κρατηθῶ ἀπὸ τοῦ νὰ μὴ γελάσω, διότι ἡ Ἰουλία ἦτο ποτὲ ὑπηρέτρια τοῦ πατρός μου καὶ τῆς κυρίας Ἀννέτας καὶ αὐτὸς ὁ πάρεδρος ποτὲ ἦτο ὑπηρέτης τοῦ πατρός μου· ἀλλὰ μὴ θέλων, ἐπὶ στιγμήν, νὰ διαμφισβητήσω τὸ θέμα τῆς ἰσότητος μεθ' ἑνὸς τόσον δεινοῦ περὶ τὴν λογικήν, εὐχαριστήθην νὰ τῷ εἴπω τὸ ἀληθές, ὅτι ἐσκέφθην νὰ ἐξακολουθήσω ἐγὼ ὁ ἴδιος τὴν παίδευσιν τῆς ἀναδόχου μου, νὰ τὴν κάμω νὰ λάβῃ ἓν δίπλωμα, καὶ νὰ προσπαθήσω ὥστε νὰ τύχῃ θέσεώς τινος διδασκαλίσσης.

«Ἀλλά, νονέ μου, ἐὰν ὁ κύριος Φιλάρετος δὲν σᾶς εὕρισκεν, ἵνα λάβητε φροντίδα περὶ τῆς θυγατρός του μετὰ τὸν θάνατόν του; — Θὰ ἀπηυθύνετο εἴς τινα ἄλλον ἐκ τῶν παλαιῶν του φίλων. — Καὶ ἐὰν δὲν εἶχε φίλον; — Θὰ ἔγραφε εἴς τινα χρηστὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸν κ. Κένταυρον ἐν παραδείγματι. Καὶ ἐὰν δὲν ἐγνώριζε τὸν κ. Κένταυρον;

Καὶ ποῦ θέλεις νὰ φθάσῃς μὲ ὅλας αὐτὰς τὰς ἐρωτήσεις, τῷ λέγω ἐξαντλήσας ὀλίγον τὴν ὑπομονήν μου· εἰπέ μου, ἀμέσως τί σκέπτεσαι, διότι εἶμαι πεπεισμένος ὅτι ὑπάρχει ἀκόμη ὁ Ἀνδρόνικος κάτω. Μάλιστα νονέ μου, ὑπάρχει. Ἀλλὰ κατὰ πρῶτον εἰπέ μοι, ἂν ὁ κ. Φιλάρετος ἦτο ἔντιμος ἄνθρωπος; — Ἐντιμότατος, ἀποκρίνομαι βλέπων αὐτὸν ἐρχόμενον. — Καλά, ἀνάδοχέ μου, ἡ θυγάτηρ ἐντιμοτάτου ἀνθρώπου δὲν πρέπει νὰ ἦνε ἐκτεθειμένη εἰς τὸ ν' ἀποθάνῃ ὑπὸ τῆς πείνης. Τοῦτο ἀντίκειται καὶ εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον καὶ εἰς τὴν δικαιοσύνην.

— Ἰωάννη, τῷ λέγω γελῶν, εἶσαι κοινωνιστής, καὶ κακὸς κοινωνιστής. — Καὶ διατί, ἀνάδοχέ μου μὲ ὀνομάζετε κοινωνιστήν; Δὲν βλέπω διατὶ εἶναι κακὸν νὰ ἦνέ τις κοινωνιστής, ὅταν οἱ κοινωνισταὶ κηρύττουσιν, ὅτι οὐδεὶς πρέπει νὰ ἦνε δυστυχής, χωρὶς νὰ τῷ ἀξίζει. — Ὑπάρχουσι, τῷ λέγω, δύο εἴδη κοινωνιστῶν· οἱ μὲν εἶνε τοιοῦτοι ἐξ ἀγαθότητος, διότι ἐπιθυμοῦσι οὐδεὶς νὰ ἦνε δυστυχής, οἱ δὲ ἄλλοι ἕνεκα φθόνου ἢ ζηλοτυπίας, ἐπειδὴ δὲν δύνανται νὰ ὑποφέρωσιν, ὥστε οἱ ἄλλοι νὰ κατέχωσιν ἀγαθά, τῶν ὁποίων αὐτοὶ στεροῦνται. Ὁ πάππος σου καὶ σύ, τῷ λέγω, εἶσθε κοινωνισταὶ τοῦ πρώτου εἴδους, καὶ ἔχετε ἐν τῇ πλάνῃ σας ἐπισημοτάτους συντρόφους, ὡς τὸν Φενελῶνα π. χ. Ἔχεις ἴσως τὸν Τηλέμαχον; — Ναί, τῷ λέγω· τὸν ἔχω ἐν τῇ μικρᾷ μου βιβλιοθήκῃ» — Ἀφοῦ ἔχεις τὸν Τηλέμαχον, τῷ λέγω, γινώσκεις τὴν δημοκρατίαν τοῦ Σαλέντου. Πιστεύεις ὅτι δύναταί τις νὰ τὴν πραγματοποιήσῃ; Ἔχεις τὸν Πλάτωνα; — Μάλιστα μοὶ λέγει. — Ἤκουσας ποτὲ περὶ τῆς πολιτείας αὐτοῦ, ἂν δὲν τὸν ἀνέγνωσας ὁ ἴδιος; — Μάλιστα, ὁ πάππος πολλάκις μοὶ ὁμίλησε περὶ τῆς πολιτείας τοῦ θείου ἐκείνου ἀνδρός, τοῦ Πλάτωνος. Καὶ ὅτι τὰ λεγόμενά του εἶνε λαμπρά, ἀλλ' ὄνειρα ἀπραγματοποίητα. — Καὶ σὺ ἂν θέλῃς νὰ σκεφθῇς ὀλίγον περὶ τούτου, θὰ ἴδῃς ὅτι δὲν θὰ ἦτο εὐχάριστον καὶ εἰς σέ τὸν ἴδιον νὰ μένῃς εἰς τὴν πρώτην τάξιν, νὰ φορῇς πάντοτε τὸ αὐτὸ ἔνδυμα, νὰ τρώγῃς πάντοτε τὸ αὐτὸ φαγητόν, καὶ νὰ ἐργάζησαι πάντοτε περὶ τὰ αὐτὰ πράγματα. — Ναί, λέγει, τοῦτο θὰ μὲ δυσηρέστει. Νομίζω ὅτι, ὅταν τις ἦνε μέγας, δὲν δύναται νὰ ἦνε, ὡς τὰ παιδία, ἅτινα εἶνε ἐν τῷ σχολείῳ. Ἀλλ' ἐπίσης, ἀνάδοχέ μου, σᾶς εἶπον, ὅτι τοῦτο εἶνε ὄνειρον. — Εἶνε ὄνειρον, καὶ κακὸν ὄνειρον, τῷ λέγω, ἐπειδὴ καταπιέζει τὴν ἐλευθερίαν, καὶ τοιαῦτα εἶνε τὰ ἐπινοήματα ὅλων τῶν κοινωνιστῶν, καὶ αὐτῶν τῶν καλλιτέρων.»

Ἐφάνη ὀλίγον τεταπεινωμένος, καὶ μάλιστα, ὀφείλω νὰ τὸ εἴπω, ὀλίγον ὠργισμένος: «Λοιπὸν δὲν πρέπει νὰ φροντίζῃ τις περὶ τῶν πτωχῶν; Πρέπει νὰ τοὺς ἀφήσῃ νὰ ὑποφέρωσι, χωρὶς νὰ ῥίπτῃ τις

καὶ ἐπ' αὐτῶν ἓν βλέμμα! Ὅταν αὐτοὶ ἀποθνήσκωσιν ὑπὸ τῆς πείνης, δὲν εἶνε καθῆκον ἡμῶν τῶν ἄλλων νὰ φροντίζωμεν περὶ αὐτῶν, ὅταν ἡμεῖς ἔχωμέν τι νὰ φάγωμεν! — Παραλογίζεσαι, ἀγαπητέ μου, τῷ λέγω ὀλίγῳ σοβαρῷ. Τίς σοὶ δίδει τὸ δικαίωμα νὰ μοὶ εἴπῃς ὅτι δὲν πρέπει τις νὰ φροντίζῃ περὶ ἐκείνων, οἵτινες ὑποφέρουσι. — Μάλιστα, γινώσκω, δὰ λέγει ἐκεῖνος, ὅτι ὑμεῖς κάμνετε ἐλεημοσύνας!» — «Δὲν πρέπει, τῷ λέγω ἁπλῶς, νὰ καταφρονῇς τόσον ἐκείνους, οἵτινες κάμνουσιν ἐλεημοσύνην, καὶ ἐκείνους οἵτινες τὴν λαμβάνουσιν. Ἡ ἐλεημοσύνη ὀφείλει νὰ γίγνηται μετὰ διακρίσεως καὶ νὰ λαμβάνηται μετὰ εὐγνωμοσύνης, καὶ ταὐτοχρόνως μετὰ σεμνοπρεπείας. Δηλαδὴ νὰ μὴ περιπίπτῃ τις εἰς τὰς ὑπερβολὰς ἃς εὑρίσκω ὀλίγον γελοίας, συμφωνῶ δὲ μετὰ σοῦ ὅτι ἡ ἐλεημοσύνη εἶνε πρόσκαιρος ἀνακούφισις πολλάκις δὲ ἀναξία λόγου καὶ ὅτι δίδων τις χρήματα δὲν πράττει πρὸς τὸ καλὸν τῶν πτωχῶν· Ἀντὶ νὰ ἀνακουφίσῃ τι τὰ δεινά των, εἰς ἃς περιέπεσον, καλλίτερον εἶνε νὰ δώσῃ τις εἰς αὐτοὺς τὰ μέσα ἢ νὰ μὴ ἐμπέσωσι πάλιν, ἢ νὰ ἐγερθῶσι διὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν δυνάμεων· ἡ κοινωνία περὶ τούτου ἐπασχολεῖται, διπλασιάζουσα καθ' ἑκάστην τὰς προσπαθείας της, καὶ ὑπολείπεται μὲν πολὺ ἀκόμη εἰς τὸ νὰ ἐπιτελέσῃ, τοῦτο, οὐχ ἧττον ὅμως θὰ ἦτο ἄδικον καὶ σκληρὸν νὰ μὴ ἀποδώσῃ τις δικαιοσύνην δι' ὅ,τι μέχρι τοῦδε ἐξετέλεσεν.»

Ὁ Ἀνδρόνικος εἰσῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσάν μου, ὅτε μόλις εἶχον προφέρει τοὺς τελευταίους τούτους λόγους, καὶ τοὺς ὑπεστήριξε μετ' ἐνεργείας· ὁ Ἰωάννης παρετήρει ἡμᾶς μετά τινος ἐκπλήξεως. «Ὁ ἔγγονός σου, τῷ λέγω, ἐκπλήσσεται βλέπων ἡμᾶς συμφώνους, ἐπειδὴ τῷ εἶπον δὶς ἢ τρὶς ὅτι ἦσο ἐνθουσιώδης καὶ ὀνειροπόλος. — Καὶ κοινωνιστής, λέγει ὁ Ἰωάννης, ὅστις εἶχε κατάκαρδα τὴν λέξιν ταύτην.

— Καὶ κοινωνιστής, τῷ ἐπαναλαμβάνω, ἀλλὰ γινώσκεις, Ἰωάννη, κοινωνιστὴς καλός. Ὡς ὁ Φενελών!» Ἤρξατο τότε νὰ γελᾷ, «Γινώσκω, λέγει, ὅτι σκέπτεσθε τὰ αὐτά, ἂν καὶ ἕκαστος τὰ λέγετε κατ' ἴδιον τρόπον. Ἀλλὰ ἀνάδοχέ μου, ποῖα λοιπὸν εἶνε τὰ μέσα περὶ ὧν ἐλέγετε, καὶ τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς φάρμακον κατὰ τῆς δυστυχίας;»

— Δὲν θὰ σοὶ ὁμιλήσω περὶ τῶν νοσοκομείων τῷ λέγω...

— Οὐχὶ βεβαίως, ἀνάδοχε, οὔτε περὶ τῶν γηροκομείων, ἐπειδὴ ταῦτα εἶνε ἐλαφρυντικὰ διὰ τοὺς δυστυχήσαντας,» εἶπεν, ἀπομιμούμενος ἐλαφρῶς τὴν φωνήν μου.

Τῷ ἀποκρίνομαι, χωρὶς νὰ ἀπολέσω τὴν εὐθυμίαν μου. «Ἀλλὰ θὰ συμφωνήσῃς ὅτι θὰ ἦτο πολὺ κακὸν τοῦ νὰ μὴ τὰ ἔχωμεν. Ἔχεις ἀντίρρησιν κατὰ τῶν σχολείων; — Οὐχί! λέγει μετὰ ζέσεως. Ἀνέγνωσα εἰς βιβλίον τι, ἀνάδοχέ μου, ὅτι πρέπει τις νὰ δώσῃ ὅλα τὰ ἑκατομμύρια, ὧν ἔχουσι ταῦτα ἀνάγκην, καὶ νὰ μὴ τὰ λυπῆται. — Ἀληθῶς οὐδὲν εἶνε συντελεστικώτερον τοῦ σχολείου πρὸς βελτίωσιν τῆς καταστάσεως τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας. Καὶ ὅταν λέγω περὶ σχολείου, ὁμιλῶ ἐπίσης καὶ περὶ τῶν μικροτάτων σχολείων τῶν χωρίων, ἔνθα διδάσκεται τὸ ἀλφάβητον εἰς τοὺς μικροὺς παῖδας καὶ περὶ τῶν ἀνωτάτων, οἷον εἶνε τὸ Πανεπιστήμιον, ἔνθα διδάσκεται ἡ ἐπιστήμη. «Ὁ Ἰωάννης ἀναλαμβάνων τὸ σοβαρὸν αὐτοῦ ὕφος:

«Ὁ λαός, λέγω, ὅστις ἔχει τὰ καλλίτερα σχολεῖα εἶνε ὁ πρῶτος λαός, καὶ ἂν δὲν ἦνε σήμερον, θὰ ἦνε αὔριον. — Θὰ ἔκαμνες καλλίτερον, λέγω εἰς τὸν Ἀνδρόνικον, θλίβων αὐτοῦ τὴν χεῖρα, νὰ τῷ δώσῃς νὰ ἀναγνώσῃ καλὰ βιβλία. — «Περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἔχει τὰς ἰδέας μου,» μοὶ λέγει ὁ σύντροφός μου γελῶν, καὶ ἐναγκαλιζόμενος τὸν ἔκγονόν του. — Ἀλλ' ἀ; ἐξακολουθήσωμεν τῷ λέγω. Ἔχετε ἐν τῇ κώμῃ σας ἑταιρίαν ἀλληλοβοηθείας; — Μάλιστα! μάλιστα! λέγει ὁ Ἰωάννης, ὁ πατήρ μου τὴν ἵδρυσε καὶ αὐτὸς εἶνε ὁ πρόεδρος. Μετέβη μόνος του εἰς τὴν πρωτεύουσαν διὰ νὰ σπουδάσῃ τὰ περὶ τῶν δύο ἑταιριῶν, αἵτινες εὑρίσκονται ἐνταῦθα, καὶ ἔφερε τοὺς κανονισμούς, ὁ δὲ πάππος καὶ αὐτὸς κατὰ Κυριακὴν ἔκαμνον συνελεύσεις διὰ νὰ ἐξηγήσωσιν εἰς τοὺς χωρικοὺς τὸ πρᾶγμα. Ὁ πατήρ μου ἔλεγεν ὅτι ἦσαν χονδροκέφαλοι, καὶ ἐπὶ τέλους ἐνόησαν, διότι ἡ ἑταιρία ἱδρύθη καὶ ὁ πάππος λέγει ὅτι αὕτη εἶνε ἑταιρία πρότυπος.

(Ἕπεται συνέχεια.)

Η. ΤΑΙΝΕ
ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΟΥ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ
ΕΝ ΙΤΑΛΙΑ:

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον ἀριθμόν.)

«Θέλω τὸν ἡμέτερον αὐλικὸν τέλειον ἱππέα ἐπὶ »παντὸς ἐφιππίου, καὶ ἐπειδὴ ἰδιάζουσα τῶν Ἰτα»λῶν ἀρετὴ εἶναι νὰ διοικῶσι καλῶς ἵππον διὰ τοῦ »χαλινοῦ, νὰ διευθύνωσι κατ' ἀρχὴν πρὸ πάντων »ἵππους ἀτιθάσσους, νὰ ἀκοντίζωσιν ἐφορμῶντες »νὰ μονομαχῶσιν ἔφιπποι, ἔστω ἄριστος ἐν τοῖς »Ἰταλοῖς.»

«Ὡς πρὸς τοὺς ἀγῶνας, τοὺς διαξιφισμούς, τὰς »ἱπποδρομίας, ἔστω οὐχὶ χείρων τῶν ἀρίστων Γάλ»λων... Ἵνα ποιῆται εὐχερῶς χρῆσιν τῶν ἀγχε»μάχων ὅπλων, διώκῃ τὸν ταῦρον, βάλλῃ δόρατα »καὶ λόγχας, ἔστω ἱκανὸς ὡς Ἱσπανός. Πρέπει πρὸς »τούτοις νὰ γινώσκῃ τὸ ἅλμα καὶ τὸν δρόμον. »Ἑτέρα εὐγενὴς ἄσκησις εἶναι ὁ διασφαιρισμός, »καὶ δὲν θεωρῶ ἥττονα ἀρετὴν τὴν ἄνευ πτερνι»στήρων ἔφιππον περιέλασιν.»

Δὲν εἶνε ταῦτα ἁπλᾶ παραγγέλματα, περιοριζόμενα ἐν τοῖς διαλόγοις καὶ τοῖς βιβλίοις· ἐπραγματοποίουν αὐτά· τοιαῦτα τὰ ἤθη τῶν ἐπισημοτάτων ἀνδρῶν. Ἰουλιανὸς ὁ ἐκ Μεδίκων, ὁ ὑπὸ τῶν Pazzi δολοφονηθείς, ἐπαινεῖται ὑπὸ τοῦ βιογράφου αὐτοῦ οὐ μόνον διὰ τὴν ποιητικὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ εὐφυΐαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν δεξιότητα εἰς τὸ ἱππεύειν, παλαίειν, καὶ βάλλειν διὰ τοῦ ἀκοντίου. Καίτοι μέγας δολοφόνος καὶ μέγας πολιτικός, εἶχε τὰς χεῖρας στιβαρὰς ὅσον καὶ τὴν διάνοιαν καὶ τὴν θέλησιν. Ἡ εἰκὼν αὐτοῦ δεικνύει ἄνδρα εὐγενῆ, ἡ δὲ ἱστορία διπλωμάτην, ἀλλ' ἡ ἰδιαιτέρα αὐτοῦ βιογραφία παρίστησι κομπαστήν, οἷους βλέπει τις ἐν Ἱσπανίᾳ, ὅθεν ἡ οἰκογένεια αὐτοῦ κατήγετο. «Ἄγει τὸ εἰκοστὸν ἕβδομον »τῆς ἡλικίας, λέγει σύγχρονος, εἶναι κάλλιστος τὸ »σῶμα, ὁ δὲ πάπας, ὁ πατὴρ αὐτοῦ φοβεῖται πολὺ »περὶ αὐτοῦ. Ἐφόνευσεν ἐξ ταύρους ἀγρίους, μαχό»μενος ἔφιππος διὰ τῆς λόγχης, ἑνὸς δὲ ταύρου »διέρρηξε τὸ κρανίον διὰ μιᾶς πληγῆς.»

Ἐξετάσατε ἀνθρώπους τοιαύτης ἀγωγῆς ἔχοντας τὴν πεῖραν καὶ τὸν ἔρωτα πρὸς πάσας τὰς σωματικὰς ἀσκήσεις· εἰσὶ ἅπαντες προπαρεσκευασμένοι ἵνα κατανοήσωσι τὴν παράστασιν τοῦ σώματος, τουτέστι τὴν γραφικὴν καὶ τὴν γλυπτικήν· κορμὸς κυρτός, μηρὸς κεκαμμένος, βραχίων ὑψούμενος, ἡ ἐξοχὴ τένοντος, πᾶσαι αἱ κινήσεις καὶ τὰ σχήματα τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, ἐξεγείρουσιν ἐν αὐτοῖς εἰκόνας ἐσωτερικὰς καὶ προηγουμένας. Δύνανται νὰ σπουδάζωσι τὰ μέλη, καὶ εὑρίσκονται εἰδήμονες ἐξ ἐμφύτου ῥοπῆς, χωρὶς νὰ ὑποπτεύωσι τοῦτο.

Ἐξ ἄλλου, ἡ ἔλλειψις δικαιοσύνης καὶ ἀστυνομίας, ὁ ἐνεργὸς βίος, ἡ ἀδιάκοπος παρουσία τοῦ ἐσχάτου κινδύνου, πληροῦσι τὴν ψυχὴν παθῶν δραστηρίων, ἁπλῶν καὶ μεγάλων. Ἥδεται ἑπομένως αὕτη ἐπὶ τῇ ζωηρότητι, τῇ ἁπλότητι καὶ τῷ μεγαλείῳ τῶν σχημάτων καὶ εἰκόνων, διότι ὁ ἔρως πρός τι πηγάζει ἐκ τῆς συμπαθείας, ἵνα δέ τι γραφικὸν ὄν ἀρέσῃ ἡμῖν, πρέπει ἡ ἔκφρασις αὐτοῦ νὰ ἦναι σύμφωνος πρὸς τὴν ἠθικὴν ἡμῶν κατάστασιν.

Τέλος δὲ καὶ διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους ἡ εὐαισθησία εἶναι ζωηροτέρα, πιεζομένη ἐσωτερικῶς ὑπὸ πασῶν τῶν ἀπειλῶν, αἵτινες περιβάλλουσι τὸν ἀνθρώπινον βίον. Ὅσῳ πλειότερον ὁ ἄνθρωπος ἤλγησεν, ἐφοβήθη, ἢ ἐθλίβη, τοσούτῳ μᾶλλον φέρεται πρὸς τὴν χαράν. Ὅσῳ πλειότερον ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἐγένετο ἕρμαιον ἐναγωνίων μεριμνῶν ἢ ζοφερῶν μελετῶν, τοσούτῳ μείζονα αἰσθάνεται ἡδονὴν πρὸ τοῦ ἁρμονικοῦ καὶ εὐγενοῦς κάλλους. Ὅσῳ πλειότερον ἐκτείνεται ἢ χαλιναγωγεῖται, ἵνα καταβάλῃ ἐνέργειάν τινα ἢ ὑποκριθῇ, τοσούτῳ μᾶλλον χαίρει ὅταν δύναται νὰ ἀνοιχθῇ ἢ ἀνεθῇ· ἤρεμος καὶ ἀνθηρὰ παναγία ἐν τῇ ζωθήκῃ, εὔρωστον σῶμα νεανίου ἐν τῇ πινακοθήκῃ, ἐπισύρουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εὐαρεστότερον μετὰ τραγικὰς φροντίδας καὶ πένθιμα ὄνειρα. Ὁ εὔκολος, ἀνειμμένος, πολλ ἁπλοῦ διάλογος, ἀπαύστως ἀνακαινιζόμενος καὶ μεταβαλλόμενος δὲν ὑπάρχει, ἵνα διασκεδάσῃ τὰς λύπας αὐτοῦ· ἐν ᾗ σιγῇ περικλείεται, διαλέγεται ἐνδομύχως πρὸς τὰ χρώματα καὶ τὰ σχήματα καὶ ὁ συνήθης σοβαρὸς βίος, ἡ πληθὺς τῶν κινδύνων καὶ ἡ δυσκολία τῶν διαγύσεων αὐτοῦ, καθίστησι λαμπροτέρας καὶ καθαρωτέρας τὰς ἐντυπώσεις, ἃς ἐμποιοῦσιν αὐτῷ αἱ τέχναι.

Πειραθῶμεν νὰ συλλέξωμεν τοὺς διαφόρους τούτους χαρακτῆρας· καὶ ἐξετάσωμεν ἔνθεν μὲν σύγχρονον πλούσιον καὶ πεπαιδευμένον, ἔνθα δὲ μέγαν ἄρχοντα τοῦ ἔτους 1500, ἀμφοτέρους ἐκ τῆς τάξεως, ἐν ᾗ ζητεῖτε δικαστής. Ὁ ἡμέτερος σύγχρονος ἐγείρεται τὴν ὀγδόην τῆς πρωΐας, φορεῖ τὸ κατοικίδιον ἱμάτιον, λαμβάνει τὴν σοκολάταν, μεταβαίνει εἰς τὴν βιβλιοθήκην, ἀνακινεῖ ἔγγραφά τινα πεπαλαιωμένα, ἐὰν ἔχῃ ὑποθέσεις, ἢ ἀνελίσσει βιβλία τινὰ νέα, ἐὰν ᾖναι ἄνθρωπος τοῦ κόσμου· μετὰ τοῦτο τὸ πνεῦμα ἔχων ἀτάραχον, ἥσυχον, ἀφ' οὗ περιπατήσει ὀλίγον ἐπὶ οὔλου τάπητος καὶ προγευματίσει ἐν κομψῷ δωματίῳ θερμοτάτῳ, ἐξέρχεται εἰς τὴν λεωφόρον, ῥοφᾷ τὸ σιγάρον αὐτοῦ, εἰσέρχεται εἰς τὸν κύκλον πρὸς ἀνάγνωσιν τῶν ἐφημερίδων, διαλέγεται περὶ φιλολογίας, περὶ μετοχῶν τοῦ χρηματιστηρίου, περὶ πολιτικῶν, ἢ περὶ σιδηροδρόμων. Ὑποστρέφων οἴκαδε, ἔστω καὶ πεζῇ καὶ τὴν πρώτην τῆς πρωΐας ὥραν, γινώσκει κάλλιστα ὅτι ἡ λεωφόρος βρίθει ἀστυνομικῶν κλητήρων, καὶ οὐδένα

διατρέχει κίνδυνον. Ἰδοὺ ὁ σήμερον βίος. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος τί εἶδε σχέσιν ἔχον πρὸς τὸ σῶμα; Μετέβη εἰς τὰ ψυχρὰ λουτρά, ἐθεώρησε τὴν βορβορώδη ἰλύν, ἐν ᾗ συγκυλίονται πᾶσαι αἱ ἀνθρώπιναι δυσμορφίαι· ἴσως, ἐὰν ᾖναι περίεργος, τρὶς ἢ τετράκις καθ' ὅλον τὸν βίον ἐθεώρησεν ἀθλητὰς χυδαίους, τὰ δὲ μᾶλλον γυμνὰ σώματα εἶδεν ἐν τῷ θεάτρῳ. Προκειμένου περὶ μεγάλων παθῶν, τίνας ὑπέστη δοκιμασίας; ἴσως κνισμοὺς ματαιότητος ἢ χρηματικὰς στερήσεις· ἐποιήσατο ἀτυχῆ κερδοσκοπικὴν ἐπιχείρησιν ἐν τῷ χρηματιστηρίῳ, δὲν κατέλαβε θέσιν, ἣν ἐπεδίωκεν· οἱ φίλοι αὐτοῦ εἶπον ὅτι στερεῖται πνεύματος· ἡ σύζυγος δαπανᾷ πολλά, ὁ δὲ υἱὸς ἐκτρέπεται εἰς ἀνοήτους πράξεις. Ἀλλὰ τὰ μεγάλα πάθη, ἅτινα διακυβεύουσι τὴν ζωὴν αὐτοῦ καὶ τῶν οἰκείων, ἅτινα δύνανται νὰ θέσωσι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἰκριώματος ἢ ἐν τῷ βρόχῳ, ἅτινα δύνανται νὰ ῥίψωσιν αὐτὸν εἰς τὴν εἱρκτήν, καὶ ἀγάγωσιν εἰς τὴν βάσανον καὶ τὴν καταδίκην, δὲν γινώσκει. Εἶνε ἄγαν ἥσυχος, ἀπολαύει ἀρκούσης προστασίας, ἐντρυφᾷ ὅλως εἰς λεπτὰς καὶ εὐαρέστους συναισθήσεις· πλὴν τῆς σπανίας πιθανότητος μονομαχίας, συνοδευομένης ὑπὸ φιλοφρονητικῶν διατυπώσεων, ἀγνοεῖ τὴν ἐσωτερικὴν κατάστασιν ἀνθρώπου, μέλλοντος νὰ φονεύσῃ ἢ νὰ φονευθῇ. Ἐξετάσατε ἐκ τοῦ ἐναντίου ἕνα τῶν μεγάλων ἀρχόντων, περὶ ὧν ἐποιησάμην λόγον ἀνωτέρω, τὸν Ὀλιβερέττον τοῦ Fermo, τὸν Ἀλφόνσον τῆς Ἔστης, Καίσαρα τὸν Βοργίαν, Λαυρέντιον τὸν ἐκ Μεδίκων, τοὺς περιστοιχίζοντας αὐτοὺς εὐγενεῖς, πάντας τοὺς ἐν τοῖς πράγμασι. Πρωτίστη μέριμνα τοῦ εὐγενοῦς ἢ τοῦ ἱππότου τῆς Ἀναγεννήσεως εἶναι νὰ ἀσκῆται πᾶσαν πρωΐαν γυμνὸς μετὰ τοῦ διδασκάλου, διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς φέρων ἐγχειρίδιον καὶ ξίφος διὰ τῆς ἑτέρας· οὕτως εἰκονίζεται ἐν τοῖς ἐκτυπώμασιν. Εἰς τί δὲ ἀπασχολεῖ τὸν βίον καὶ τίς ἐστιν ἡ κυρία αὐτοῦ τέρψις; Αἱ ἱππασίαι αἱ προσωπιδοφορίαι, αἱ εἴσοδοι εἰς πόλεις, αἱ μυθολογικαὶ πομπαί, οἱ ἀγῶνες, αἱ ἡγεμονικαὶ ὑποδοχαί, ὧν μετέχει ἔφιππος, μεγαλοπρεπῆ φέρων περιβολήν, ἐπιδεικνύων τὰ τρίχαπτα, τὸν ἐκ σηρικοῦ ὑφάσματος ἐπενδύτην, τὰ χρυσᾶ αὐτοῦ ποικίλματα, μέγα φρονῶν διὰ τὴν ὡραίαν αὐτοῦ παράστασιν καὶ τὸ ἄλκιμον ἦθος, δι' ὧν μετὰ τῶν ἑταίρων ἐπαυξάνει τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἡγεμόνος αὐτοῦ. Ὅτε τὴν ἡμέραν ἐξέρχεται, φέρει συνήθως ὑπὸ τὸ κολόβιον πλήρη πανοπλίαν· διότι πρέπει ἀφεύκτως νὰ ἐξασφαλισθῇ ἀπὸ πάσης προσβολῆς δι' ἐγχειριδίου ἢ διὰ ξίφους, ἢν δύναται νὰ ὑποστῇ ἐν τῇ γωνίᾳ ὁδοῦ. Καὶ ἐν τοῖς ἀνακτόροις δὲ δὲν εἶναι ἥσυχος· αἱ λίθιναι καμπαὶ τῶν τοίχων, αἱ κιγκλιδωταὶ θυρίδες, ἡ στερεὰ κατασκευὴ πρὸς πόλεμον πάσης τῆς οἰκοδομῆς, δεικνύουσιν ὅτι ἡ οἰκία ὡς θώραξ πρέπει νὰ ὑπερασπίζῃ τὸν κύριον αὐτῆς κατὰ πάσης βιαίας προσβολῆς.

Τοιοῦτος ἄνθρωπος, ἔχων ἀσφαλῶς διὰ τῶν μοχλῶν τὰς θύρας κεκλεισμένας καὶ ἀτενίζων τὴν παρθενικὴν μορφὴν ὡραίας ἑταίρας, Ἡρακλῆ, Πατέρα αἰώνιον, μεγαλοπρεπῶς ἐστολισμένον ἢ ἰσχυροὺς ἔχοντα τοὺς μυῶνας, εἶναι μᾶλλον ἱκανὸς ἢ νεώτερος νὰ κατανοήσῃ τὴν καλλονὴν καὶ τὴν σωματικὴν τελειότητα. Αἰσθάνεται ἄνευ ἀγωγῆς τοῦ ἐργαστηρίου ἐξ ἀκουσίας συμπαθείας τὰς ἡρωϊκὰς γυμνότητας καὶ τὰ τεράστια συμπλέγματα τῶν μυώνων τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου, τὴν εὐεξίαν, τὴν γαλήνην, τὸ ἀφελὲς βλέμμα παναγίας τοῦ Ῥαφαήλ, τὴν ζῶσαν καὶ φυσικὴν ἔκφρασιν χαλκοῦ ἀγάλματος τοῦ Δονεζέτου, τὸ διάστροφον σχῆμα, τὸ παραδόξως θελκτικὸν εἰκόνος τοῦ Βιγκίου, τὴν μεγάλην ζωϊκὴν ἡδυπάθειαν, τὴν ἀνυπόμονον κίνησιν τὴν ῥώμην καὶ τὴν ἀθλητικὴν χαρὰν τῶν προσώπων τοῦ Γεωργώνη καὶ τοῦ Τισιανοῦ.

Α. Α.

(Ἕπεται συνέχεια.)

Ο ΦΙΛΕΛΛΗΝ ΕΪΝΑΡΔΟΣ
ΚΑΙ ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΑΥΤΟΥ ΑΝΕΚΔΟΤΟΣ
ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΜΜ. ΤΟΜΠΑΖΗΝ

Δημοσιεύοντες τὴν κατωτέρω ἐπιστολὴν τοῦ φιλελληνικωτάτου Ἐϋνάρδου πρὸς τὸν τότε ναύαρχον Ἐμ. Τομπάζην, ἣν εὐμενῶς πάνυ ἔδωκαν ἡμῖν οἱ ἀδελφοὶ Ν. Τομπάζαι, ἀναγκαῖον θεωροῦμεν νὰ προτάξωμεν ὀλίγας βιογραφικὰς σημειώσεις ἐκ τῆς Biographie universelle τὸ πλεῖστον εἰλημμένας, περὶ τοῦ μεγάλου ἐκείνου φιλέλληνος, τοῦ τοσαύτας προσενεγκόντος ὑπηρεσίας κατὰ τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα καὶ ἐκθύμως ἐργασθέντος λόγῳ καὶ ἔργῳ πρὸς εὐόδωσιν αὐτοῦ.

Ὁ J-G. Eynard (Ἐϋνάρδος) ἐκ Γενούης, γάλλος τὴν καταγωγήν, ἐγεννήθη ἐν Λυὼν τῷ 1775. Ἡ οἰκογένεια αὐτοῦ ἕνεκα θρησκευτικῶν διωγμῶν ἐξεπατρίσθη, ὁ δὲ πατήρ του εἶχεν ἱδρύσει οἶκον ἐμπορικὸν ἐν Λυών. Κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς πόλεως ταύτης τῷ 1793 ὁ Ἐϋνάρδος ἐπολέμησεν ἐν ταῖς τάξεσι τῶν ὑπερασπιστῶν· καὶ ὅτε ἡ πόλις ἔπεσεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν συντακτικῶν, κατέφυγε μετὰ τῆς οἰκογενείας

του εἰς Γενεύην, ὅπου μετ' ὀλίγον ἀποκατέστη ὡς ἔμπορος. Ὅτε ὁ Μασσένας ἐπεφορτίσθη τὴν ὑπεράσπισιν τῆς πόλεως ταύτης, ὁ Ἐϋνάρδος ὑπηρέτησεν ὡς ἐθελοντής. Τῷ 1801 ἦλθεν εἰς Λιβόρνον, ὅπου ἐπεφορτίσθη νὰ εὕρῃ δάνειον ὑπὲρ τοῦ βασιλέως τῆς Ἐτρουρίας, δάνειον ἐξ οὗ μεγάλως ὠφελήθη. Τῷ 1810 ἐπανῆλθεν εἰς Γενεύην καὶ τῷ 1814 παρέστη εἰς τὸ συνέδριον τῆς Βιέννης ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλβετικῆς δημοκρατίας. Τὸν μέγαν δοῦκα τῆς Τοσκάνης, ὅστις παρέσχεν αὐτῷ πολλὰ δείγματα εὐμενείας, παρουσίασεν εἰς τὸ συνέδριον τοῦ Ἀκουϊσγράνου (Aix-La Chapelle) καὶ ὅτε διέμενεν ἐν τῷ κράτει τοῦ δουκὸς τούτου διωρίσθη σύμβουλος τῆς αὐλῆς καὶ ἔλαβε παρ' αὐτοῦ τίτλους εὐγενείας. Ἐπανελθὼν εἰς Γενεύην ἀφωσιώθη ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος τῶν Ἑλλήνων καὶ τῷ 1825 ἦλθεν εἰς Παρισίους, ὅπου προσελήφθη μέλος τοῦ ἑλληνικοῦ κομιτάτου καὶ ἀμέσως ἐπολιτογραφήθη Ἕλλην καὶ ἐκηρύχθη πολίτης Ἀθηνῶν ὑπὸ τῆς ἐν Ἄργει ἐθνοσυνελεύσεως. Τότε εἶχεν ἀλληλογραφίαν μεθ' ὅλων τῶν φιλελλήνων τῆς Εὐρώπης καὶ θερμῶς ἀνεδέχετο ὅ,τι ἀπέβλεπε εἰς τὸν ἀγῶνα τῶν Ἑλλήνων· χάριν αὐτῶν μετέβη εἰς Λονδῖνον τῷ 1827, ἀλλὰ δὲν εὗρεν εὔνουν τὴν διπλωματίαν πρὸς τὸν ἀγῶνα. Ἐπιφορτισθεὶς ὑπὸ τοῦ Καποδιστρίου ἀποστολὴν μετὰ ἀπολύτου πληρεξουσιότητος μετέβη εἰς Παρισίους τῷ 1829, ἵνα ἐξαιτήσῃ τὴν ἐγγύησιν τῆς Γαλλικῆς κυβερνήσεως διὰ νέον δάνειον, ὅπερ οἱ Ἕλληνες εἶχον ἀνάγκην νὰ συνομολογήσωσιν. Ἐπειδὴ ὁ ὑπουργὸς Πολιγνιὰκ ἠρνήθη τὴν ὑποστήριξίν του, ὁ Ἐϋνάρδος ἀπεφάσισε νὰ πέμψῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκ τῆς ἑαυτοῦ περιουσίας καὶ ἄνευ ἐγγυήσεως 700,000 φράγκων. Μὴ ἀποβαλὼν τὸ θάρρος ἀπετάθη ὕστερον ἀπ' εὐθείας ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους πρὸς τὸν Κάρολον τὸν Γ'. καὶ τὸν Δελφῖνα. Μετά τινας διαπραγματεύσεις τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν πρὸς τὸ μυστικοσυμβούλιον τῆς Πετρουπόλεως ὁ Ἐϋνάρδος εἶδε τοὺς ἀγῶνας αὐτοῦ στεφθέντας διὰ τῆς συμβάσεως τοῦ Ἰουλίου τοῦ 1830. Ἕνεκα ἄλλου δανείου ὁ Ἐϋνάρδος ἠναγκάσθη νὰ ἐπιχειρήσῃ νέον ταξείδιον εἰς Λονδῖνον, ὅθεν ἔπειτα ἐπανελθὼν εἰς Παρισίους παρέδωκε τῷ πρίγκηπι Σούτσῳ τὴν ἐξουσίαν, ὑφ' ἧς ἦτο περιβεβλημένος ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, διότι ἤθελε νὰ διέλθῃ τὸν χειμῶνα ἐν Ῥώμῃ. Ἐντεῦθεν ἀπέστειλε διάφορα ὑπομνήματα εἰς τοὺς πρέσβεις τῶν τριῶν μεγάλων δυνάμεων καὶ παρεκάλει θερμῶς τὸ συνέδριον τοῦ Λονδίνου νὰ ἐκλέξῃ βασιλέα τῆς Ἑλλάδος καὶ νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ὑποσχεθέντος δανείου. Ὁ Ἐϋνάρδος εἶχε στενὰς σχέσεις μετὰ τοῦ Καποδιστρίου μέχρι τῆς δολοφονίας του· μετὰ τοῦτο ὑπερησπίσατο θερμῶς αὐτὸν διὰ τῆς δημοσιογραφίας. Ὅτε οἱ Κρῆτες ἐπανέστησαν τῷ 1841, ὁ Ἐϋνάρδος ἠθέλησε νὰ ἀναρριπίσῃ τοὺς ἀγῶνας τοῦ 1824 καὶ ἀπετάθη πρὸς τὰ μέλη τοῦ ἀρχαίου κομιτάτου ἐν Παρισίοις· ἀλλ' ἡ ταχεῖα διάλυσις τῆς ἐπαναστάσεως ἐματαίωσε τὰ διαβήματά του. Ὁ Ἐϋνάρδος ἔγραψεν ἐπιστολὰς καὶ ἐπίσημα ἔγγραφα ἀφορῶντα τὰ διάφορα τῆς Ἑλλάδος γεγονότα.

Περὶ τοῦ ἀοιδίμου φιλέλληνος Ἐϋνάρδου ὁ διάσημος ἱστορικὸς Γερβῖνος γράφει τὰ ἑξῆς, τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζουσι τὸν ἄνδρα.

«Καὶ πρῶτον μὲν ἡνώθη ἡ ἐν Γενεύῃ Ἑλληνικὴ »ἑταιρία ὡς ἰσχυρὸς σύμμαχος μετὰ τῆς Γαλλικῆς, »προηδρεύετο δὲ αὕτη ὑπὸ τοῦ τραπεζίτου Ἐϋνάρ»δου, τοῦ ἀντιπροσωπεύσαντος τῷ 1814 τὴν Γε»νεύην, ἐν τῇ τῆς Βιέννης Συνόδῳ, ὅστις φιλέλλην »ἑλληνικώτερος καὶ αὐτῶν τῶν ἀρίστων τῆς Ἑλ»λάδος πολιτῶν, βλέπων τοὺς παρὰ τῶν Αἰγυπτίων »ἐπερχομένους κατὰ τῆς Ἑλλάδος κινδύνους, ἔδω»κε τοιαύτην ἀνάπτυξιν εἰς τὰς ἠθικὰς καὶ ὑλι»κὰς αὐτοῦ συνδρομάς, ὥστε ἔγεινε τὸ κέντρον παν»τὸς φιλελληνικοῦ κινήματος καὶ ὁ διερμηνεύς, »οὕτως εἰπεῖν μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Εὐρώπης, ὅστις »ἐγνώριζε τὸν τρόπον ν' ἀναζωπυρῇ, νὰ ἐπαυξάνῃ »καὶ νὰ συγκεντρώνῃ τὴν ἐνεργητικότητα πασῶν »τῶν φιλελληνικῶν ἑταιριῶν καὶ νὰ μεταχειρίζηται »τὰ συγκεντρωμένα αὐτῶν μέρη πρὸς ὄφελος τῆς »Ἑλλάδος. Ἅπασαι αἱ ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ἑλβετίᾳ »ἑταιρίαι καὶ μετ' οὐ πολὺ καὶ τῶν βορείων ἐπι»κρατειῶν συνεδέθησαν σφιγκτότερον πρὸς τὰς τῆς »Γενεύης καὶ τῶν Παρισίων, αἵτινες συνεφώνουν καθ' »ὅλα ἀφ' ἧς στιγμῆς ὁ Ἐϋνάρδος συνέδραμε τὴν ἐν »Παρισίοις ἑταιρίαν δι' ἓξ χιλιάδας φράγκων, θέσας »εἰς τὴν διάκρισίν της καὶ ἑτέρας 25,000 καὶ διὰ »τῆς ἐπιρροῆς του ηὔξησε κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ »1825 τὰς συνδρομὰς τῆς ἑταιρίας τῆς Γενεύης μέ»χρι 20,000...»[1]

Πρὸ τῆς πτώσεως τοῦ Μεσολογγίου ἐφρόντισε περὶ τῆς ἀποστολῆς τροφίμων ὑπογράψας 24,000 φράγκα δι' ἑαυτὸν καὶ διὰ τοὺς φίλους του· ἡ ἐν Παρισίοις ἑταιρία συνέλεξε 50,000 καὶ 30,000 συνελέγησαν ἐν Στουτγάρτῃ, τὰ ὁποῖα ἀπεστάλησαν ὅλα εἰς τὸν φιλέλληνα Ἐϋνάρδον.[2] Ἡ διεύθυνσις ὅ-

[1]) Ἴδε Γερβῖνον ἐν τόμ. Α'. σελ. 119 καὶ ἑξῆς.

[2]) αὐτόθ. σελ. 210.

λων τῶν φιλελληνικῶν ἑταιριῶν ἀφέθη εἰς τὸν Ἐϋνάρδον, ὅστις ἦτο ἡ ψυχὴ ὅλου τοῦ φιλελληνικοῦ κινήματος. Αὐτὸς ἐφρόντιζε δι' ὅλας σχεδὸν τὰς ἀγορὰς καὶ ἀποστολὰς μετὰ μεγάλης περισκέψεως, ἀκάμπτου ζήλου καὶ ἄκρας τιμιότητος. Αὐτὸς διώρισε τοὺς πράκτοράς του ἐν Ὕδρᾳ, Ναυπλίῳ, Κυθήροις, Ζακύνθῳ καὶ Κερκύρᾳ καὶ συνέστησεν εἰς πολλοὺς τῆς Μεσογείου λιμένας τακτικοὺς πλοῦς καὶ δι' αὐτοῦ ἐλαμβάνοντο αἱ θετικώταται εἰδήσεις περὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι συμβαινόντων καὶ περὶ τῆς ἀφίξεως καὶ τῆς χρήσεως τῶν συνεισφορῶν. Ὅτε μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Μεσολογγίου (18]30 Μαΐου) ἔδωκε κατὰ πρῶτον λόγον τῶν πεπραγμένων, εἶχεν ἀποστείλει εἰς Μεσολόγγιον εἰς λογ/σμὸν τῶν ἑταιριῶν τῶν Παρισίων καὶ τῆς Γενεύης 35,000 καντάρια μολύβδου καὶ 50,000 φράγ. πρὸς ἐξαγορὰν αἰχμαλώτων. Βραδύτερον τῇ 13/25 7βρίου ἀνήγγειλεν ὁ Ἐϋνάρδος, ὅτι εἶχεν ἀποστείλει εἰς Ναύπλιον ἐκ Κερκύρας τρία πλοῖα πλήρη τροφῶν καὶ τῇ 19/1 Ὀκτωβρίου δύο ἕτερα πλοῖα ἐκ Ζακύνθου καὶ δύο ἐξ Ἀγκῶνος καὶ ὅτι ἐπρόκειτο νὰ σταλῶσι κατὰ τὴν 10—20 8βρίου πέντε ἕτερα εἰς Μάνην καὶ Ναύπλιον. Ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1826 αἱ ἀποστολαὶ συνεποσοῦντο εἰς 73,000 καντάρια, ἐκτὸς ἄλλων ἀποστολῶν πρὸς τὸ ἑλληνικὸν ναυτικόν. Ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῆς ἡ φιλελληνικὴ ἑταιρία μέχρι τέλους τοῦ 1826 ἐδαπάνησε 2 1]2 ἑκατομμ. φράγκων.[1] Καὶ ταῦτα πάντα ἐγένοντο τῇ δραστηρίῳ ἐνεργείᾳ ἑνὸς ἀνδρός, τοῦ ἀοιδίμου φιλέλληνος Ἐϋνάρδου, εἰς ὃν τὸ ἔθνος ὀφείλει κατὰ μέγα μέρος τὴν ἀνεξαρτησίαν του καὶ πρὸς ἔνδειξιν εὐγνωμοσύνης χρέος ἔχει ν' ἀνεγείρῃ αὐτῷ ἀνδριάντα.

Ἡ πρὸς τὸν Ἐμμ. Τομπάζην ἐπιστολὴ τοῦ ἀοιδίμου φιλέλληνος Ἐϋνάρδου ἔχει ὡς ἑξῆς:

Εἰς τὸν Ναύαρχον Τομπάζην

Βολιὼ (Beau Lieu) πλησίον τῆς Ῥώλης εἰς Ἑλβετίαν τὴν 10ην τοῦ Δεκεμβρίου 1826.

Γενναῖε Ναύαρχε!

Ἐνήργησαν δραστηρίως εἰς τὴν καρδίαν μου ἡ πρὸς ἐμὲ ἐπιστολή σας τῆς 22 τοῦ παρελθόντος Αὐγούστου καὶ τὸ τεκμήριον τῆς εἰς ἐμὲ ἐμπιστοσύνης σας, τὸ ὁποῖον μὲ παραστήσατε, ἐπιβάλλοντές με τὴν φροντίδα τῆς ἀγωγῆς τοῦ φιλτάτου σας, διὰ νὰ κατασταθῇ ἐν καιρῷ ὁ υἱός ἄξιος νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν πατρίδα ὡς καὶ ὁ πατήρ του μὲ τὴν αὐτὴν εὐκλειαν.

Ἔκρινα εὔλογον τὸ νὰ ἐμπιστευθῇ ἡ ἀνατροφὴ τοῦ τέκνου σας εἰς τὸ Κομιτέτον[1] τῆς Γενεύης διὰ νὰ γενῇ ἐντελεστέρα ἡ περὶ αὐτοῦ πρόνοια. Ἕπεται νὰ ἀνεγνώσατε εἰς τῆς Λαυσάνης τὴν ἐφημερίδα, τὴν ὁποίαν σᾶς ἔπεμψα διὰ τοῦ κυρίου Πετρίνη, ὅτι μία ἐπιτροπὴ ἀμέσως διορίσθη ἀπὸ τὸ Κομιτάτον διὰ νὰ εὑρῇ πενσιόνα[2] περὶ τοῦ υἱοῦ σας καὶ διὰ νὰ διευθύνῃ τὴν ἀγωγήν του.

Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ σᾶς περικλείσω τὴν περίληψιν τῶν πρακτικῶν τῆς γνώμης, ἡ ὁποία περὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἀπεφασίσθη. Ἡ ἐπιτροπὴ ἐδιάλεξε τὸ παιδαγωγεῖον τοῦ κυρίου Τόπφερ, ὁ ὁποῖος θέλει ἐκτελέσει πληρέστατα ὅλους τοὺς σκοπούς σας, ὅσους μ' ἐφανερώσατε καὶ ὅλαι αἱ κύριαι σπουδαὶ τοῦ φιλτάτου σας θέλουν ἀποτείνεσθαι[3] πρὸς τὸν σκοπὸν τὸν ὁποῖον μ' ἐσημειώσατε, μάλιστα ἡ διάλεκτος γαλλικὴ καὶ ἀγγλική, χωρὶς νὰ λησμονήσῃ τὴν μητρικήν του γλῶσσαν, καὶ ἡ σπουδὴ τῶν μαθηματικῶν. Σᾶς περικλείω τὴν ὁποίαν ὁ κύριος Τόπφερ ἔγραψεν ἐπιστολήν, μαθὼν ὅτι ἐκλέχθη ἐπιμελητὴς τῆς ἀγωγῆς τοῦ φιλτάτου σας Ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐπιστολὴν θέλετε βεβαιωθῇ τὸν ζῆλον, τὸν ὁποῖον αὐτὸς ὁ παιδαγωγὸς θέλει καταβάλλει διὰ τὴν εἰς αὐτὸν ἐγχειρισθεῖσαν σπουδαίαν ἐπιστασίαν.

Ἐλπίζω ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θέλετε ἴδῃ φθασμένον τὸν λόρδον Κοχρὰν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀνώτεραι τῆς δυνάμεως καὶ θελήσεώς του περιστάσεις ἐναντίαι ἔγιναν αἰτία ἀναβολῶν. Δὲν θέλω παντάπασι σᾶς ὁμιλήσει περὶ τῶν καθέκαστα, ὅσα ἔγινε χρεία νὰ πραχθῶσι διὰ τὴν διόρθωσιν τῶν εἰς Λόνδραν ἀκολουθησάντων ἀσυγχωρήτων σφαλμάτων.[4] Ἔχω προσέτι χρηστὰς ἐλπίδας ὅτι τὰ ἀτμόπλοια θέλουν εἰμπορέσει τέλος πάντων νὰ φθάσωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα.[1] Ἀλλ' ἀνίσως κρόνειός τις ὀφθαλμός[2] κατατρέχῃ καὶ καταφέρεται εἰς ὅλα, ὅσα ἐπεχειρίσθησαν καὶ ἐπράχθησαν εἰς Λονδῖνον, ὁ λόρδος ὅμως Κοχρὰν ὄχι ὀλιγώτερον θέλει ἀρχήσει τὰς ἐργασίας του, διότι κατ' εὐτυχίαν τὸν ἐπρομήθευσα ἄλλα μέσα διὰ νὰ ἀναχωρήσῃ.

Διὰ νὰ ἔχῃ τροφὴς εἰς τὴν Ὕδραν ὁ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του στόλος ἐστοχάσθην ἀναγκαῖον τὸ νὰ συστήσω εἰς τὴν νῆσον ταύτην μίαν καταθήκην[3] ζωοτροφιῶν ἐξαιρέτως διορισμένων[4] διὰ τὰς ὑπὸ τὸν εἰρημένον ἄνδρα ἐκστρατείας. Διὸ θέλω δώσει διαταγὰς ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν διαφόρων Κομιτέτων διὰ νὰ ἀπευθυνθῶσιν[5] εἰς Ὕδραν μερικοὶ φόρτοι.

Ἐπειδὴ πολλάκις ἐσυκοφάντησαν τὴν Διοίκησιν καὶ τοὺς ἀρχηγοὺς περὶ τῆς ἣν ἔκαμαν χρήσεως τῶν σταλθέντων βοηθημάτων,[6] τόσον διὰ νὰ πιστοποιήσω τοὺς εὐρωπαίους εὐεργέτας, διὰ ν' ἀφαιρέσω πᾶσαν διαβολῆς ἀφορμήν, αἱ ζωοτροφίαι αὐταὶ θέλουν διευθύνεσθαι εἰς μίαν προσωρινὴν ἐπιτροπὴν συγκειμένην ἀπὸ ἕνα ἀπεσταλμένον τῶν κομιτέτων καὶ ἀπὸ δύο ἕτερα μέλη τοῦ ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ τὰ σεβασμιώτερα. Τίνας δὲ ἤθελα ἐκλέξει καλλητέρους καὶ ἁρμοδιωτέρους παρὰ σὲ καὶ τὸν ἀπτόητον φίλον σου τὸν ναύαρχον Μιαούλη; Ἐλπίζω, ὅτι ἀμφότεροι θέλετε εὐδοκιμήσει νὰ δεχθῆτε αὐτὴν τὴν ἐπιτροπήν, ἡ ὁποία ἀποδεικνύει ὅλην τὴν εἰς σᾶς τῶν κομιτέτων πεποίθησιν καὶ τὸ πόσον ὑποστηρίζονται εἰς τὸν πατριωτισμόν σας.

Ὁ ἀλλογενὴς συνεργάτης σας, ὁ ὁποῖος διορίσθη εἶνε μέλος τοῦ Κομιτέτου τῆς Γενεύης· αὐτὸς εἶνε ὁ κύριος Γὸσσ ἀνὴρ γέμων ἀπὸ προτερήματα καὶ μάθησιν, καὶ πρὸς τούτοις ἔγκριτος τῆς Γενεύης· ἐπιποθεῖ νὰ καταβῇ εἰς τὸν Ἑλλάδα διὰ νὰ χορηγῇ ἀφθόνους καὶ δωρεὰν εἰς τοὺς συμπατριώτας σας τὰς ἀπὸ τῆς τέχνης του βοηθείας.[1] Δὲν ἦτον δυνατὸν νὰ γενῇ ἐκλογὴ ἀξιωτέρου παρὰ τοῦτον ἀνδρός. Θελήσατε λοιπὸν νὰ τὸν δεχθῆτε ὡς συνυπουργόν σας.

Ἡ Ἐπιτροπὴ ἡ συνισταμένη ἀπὸ

τὸν ναύαρχον Τομπάζην
τὸν ναύαρχον Μιαούλην } θέλει
τὸν κύριον Γὸσσ

ἐπιφορτίζεσθαι νὰ λαμβάνῃ καὶ νὰ διαμοιράζῃ ὅλας τὰς τροφὰς τὰς στελλομένας ἀπὸ τὰ κομιτέτα. Αἱ τροφαὶ αὐταὶ δὲν θέλει εἶνε συγχωρημένον τὸ νὰ παρεκβαίνωσιν ἀπὸ τὸν ἰδιαίτερον διορισμόν των,[2] τὸν ὄντα διὰ τοὺς στόλους τοὺς διοικησομένους ἀπὸ τὸν Λόρδον.

Ἐδηλοποίησα τὸν ναύαρχον Μιαούλην διὰ τὴν ἀποφασισθεῖσαν διάταξιν,[3] περὶ τοῦ συμφέροντος τῆς πατρίδος σας. Θελήσατε ἀμφότεροι νὰ συνδράμετε μὲ τὸν ζῆλον καὶ τὸν πατριωτισμόν σας ὅσα θέλουν συντείνει εἰς αὐτὸν τὸν σκοπόν.

Δέξου γενναῖε Ναύαρχε, τὴν βεβαίωσιν τοῦ σεβασμοῦ μου καὶ τῆς ἀκραιφνοῦς φιλίας μου.

J. G. EYNARD

Μέλος τοῦ κομιτάτου τῶν Παρισίων, τῆς Γενεύης, τοῦ Βερολίνου, τοῦ Μονάχου τῆς Δρέσδης κτλ.[4]

Υ. Γ.[5] Ὁ Λόρδος Κόχραν ἦλθε νὰ μὲ ἴδῃ τῇ 19ῃ Δεκεμβρίου· ἀναχωρεῖ αὔριον εἰς Μασσαλίαν. Τῇ 1ῃ Ἰανουαρίου ἐπιβιβάζεται καὶ τῇ 10ῃ τοῦ αὐτοῦ[6]

---

[1]) Σημ. αὐτόθ. σελ. 245 καὶ ἑξῆς.

[1]) Οὕτω μεταφράζει ὁ μεταφραστὴς τῆς ἐπιστολῆς τὴν λέξιν *Comité*.

[2]) Δὲν εὗρεν ὁ μεταφραστής, ὡς φαίνεται, τὴν ἀντίστοιχον ἑλλην. λέξιν. Ἡ λέξις *pension* ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ οἰκοτροφεῖον.

[3]) Οὕτω μεταφράζει ὁ μεταφραστὴς τὴν λέξιν *diriger*.

[4]) Περὶ τῶν ἀσυγχωρήτων σφαλμάτων (bautes impardonables), ὧν μνημονεύει ὁ ἀοίδιμος Ἐϋνάρδος καὶ ὧν ἕνεκα ἐβράδυνεν ἡ κατασκευὴ καὶ ἀναχώρησις τῶν ἀτμοπλοίων, ὁ ἀναγνώστης δύναται νὰ ἴδῃ τὴν ἱστορίαν τοῦ Γερβίνου (τόμ. Β'. σελ. 112 καὶ ἑξῆς).

[1]) Ἐννοεῖ τὴν Καρτερίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα, περὶ ὧν ἴδε τὸν Γερβῖνον (ἔνθα ἀνωτέρω), τὸν Μενδελσῶνα (τόμ. Α'. σελ. 614) καὶ τὸν Τρικούπην (τόμ. Δ'. σελ. 43).

[2]) Διὰ τί οὕτω μεταφράζει ὁ μεταφραστὴς τὴν λέξιν *fatalité*, ἀγνοοῦμεν· ἴσως διότι ὁ Κρόνος ἔτρωγε τὰ τέκνα του καὶ διὰ τοῦτο ἦτο βδελυρός;

[3]) Οὕτως ἑρμηνεύει τὴν λέξιν *approvisionement* σημαίνουσαν τὴν προμήθειαν, τὴν παρασκευὴν ἐφοδίων. Ἐνταῦθα κατάλληλος θὰ ἦτο ἡ λέξις ἀποθήκη.

[4]) *Uniguement destiné*, τ. ἔ. κατ' ἐξοχὴν προωρισμένων.

[5]) Ἀντὶ τοῦ διευθυνθῶσιν (diriger).

[6]) Ὁ ἀοίδιμος Γερβῖνος ἀπολογούμενος ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, καθ' ὧν τόσα ἐξετόξευον οἱ Εὐρωπαῖοι, γράφει τὰ ἑξῆς. «Καὶ ὁ φίλαυ ἐκθέτων τὴν σπατάλην »τῶν δανείων τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως ἀσμένως »προσθέτει μεγάλην σειρὰν κατηγοριῶν, ὧν οὐδεμία σχε»δὸν εἶνε βάσιμος, αἴτινες ὅμως καὶ ὅλαι δίκαιαι ἂν ἦσαν »βεβαίως δὲν ἀτιμάζουσιν ἔθνος πτωχόν, ἔθνος κλεπτῶν, »τεθαμβωμένων ὑπὸ τοῦ ἀπροσδοκήτου πλούτου, ὅσον »ἀτιμάζουσιν τὸ πλουσιώτατον ἐκεῖνο καὶ »πεπολιτισμένον ἔθνος, τὸ ὁποῖον κατεδέχθη »νὰ λῃστεύσῃ τοὺς Ἕλληνας, καθ' ἣν στιγμὴν »εὑρίσκοντο ἐν ἀγωνίᾳ θανάτου (τόμ. Β'. σελ. »115, σημ. α'.)»

[1]) Περὶ τοῦ ἀξιολόγου τούτου ἀνδρὸς δὲν γνωρίζομεν, ἂν εἶνε ἄλλοθεν γνωστὸς καὶ ἂν γίνεται μνεία αὐτοῦ ἐν ταῖς ἱστορίαις τῶν ἡμετέρων καὶ ξένων.

[2]) Οὕτως ὁ μεταφραστὴς μετήνεγκε τὴν λέξιν *destination*, ἀντὶ τοῦ προορισμόν.

[3]) Ἀντὶ τοῦ ληφθεῖσαν ἀπόφασιν.

[4]) Ἐν τῇ μεταφράσει δὲν ὑπάρχουσιν οἱ τίτλοι τοῦ Ἐϋνάρδου.

[5]) Ἐπίσης τὸ ὑστερόγραφον δὲν εἶνε μεθηρμηνευμένον ἑλληνιστί.

[6]) Ἐνῷ ἡ ἐπιστολὴ χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς 10ης Δεκεμβρίου καὶ ἐν ὑστερογράφῳ ἀναφέρεται ἡ ἐπίσκεψις

ἔσται πιθανῶς εἰς τὰς θαλάσσας ὑμῶν. Ὁ ἀτρόμητος οὗτος ναυτικὸς δὲν θὰ βραδύνῃ νὰ δείξῃ ἡμῖν τί δύναται νὰ πράξῃ. Ἀναχωρεῖ ἐπὶ ὡραίου βρικίου· μανθάνομεν τῇ στιγμῇ ταύτῃ, ὅτι τὰ ἀτμόπλοια ἀναχωροῦσιν ἐκ Λονδίνου. Αἱ προμήθειαι ἐπέτυχον. *Τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδοι θὰ καταστῇ πολὺ σταθερόν.*[1]

Ὁ ἴδιος.

Τοιαύτη ἡ ἐπιστολὴ τοῦ ἀοιδίμου Ἐϋνάρδου, ἣν δημοσιεύομεν σήμερον διὰ τῆς *Ἐπιθεωρήσεως*. Ἐδημοσιεύσαμεν δὲ αὐτὴν κατὰ τὴν μετάφρασιν τὴν ἑλληνικὴν παρακειμένην τῷ Γαλλικῷ κειμένῳ. Ἀλλὰ τίς ὁ μεταφραστὴς τῆς ἐπιστολῆς; Ὅτι θὰ ἦτό τις τῶν ἐν Γενεύῃ Ἑλληνιστῶν, περὶ τούτου ἡμεῖς δὲν ἀμφιβάλλομεν. Αἱ φράσεις καὶ τὸ ὅλον ἰδίωμα μαρτυροῦσι μεταφραστὴν ξένον καὶ μὴ ἀκριβῶς εἰδότα τὸ γραμματικὸν μέρος τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Καὶ ὅμως, καίτοι ἡ ἐπιστολὴ περιέχει ἀνορθογραφίας τινάς, καίτοι τινὰ δὲν ἑρμηνεύονται ἀκριβῶς κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ὁ γράφων ὅμως φαίνεται σπουδάσας τὴν Ἑλληνικὴν καὶ ἱκανῶς ἐν αὐτῇ ἐξησκημένος. Εἶνε δὲ ἡ ἐπιστολὴ αὕτη καὶ δι' ἄλλα πολύτιμος καὶ ὑπὸ φιλολογικὴν ἔποψιν ἀξία ἀναγνώσεως.

ΚΩΝΣΤ. ΝΕΣΤΟΡΙΔΗΣ

ΑΡΣΕΝΙΟΥ ΟΥΣΣΑΪ

Η ΡΑΦΑΕΛΛΑ

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον ἀριθμόν.)

Γ'.

Η ΡΑΦΑΕΛΛΑ

Ἀλλ' ἤδη ὁ Ἅγιος-Μάρκος ἐκάλει τοὺς πιστοὺς εἰς τὸν ἑσπερινόν.

Ἡ Ῥαφαέλλα ὡς πτηνὸν ἀνῆλθε καὶ ἔτρεξεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

«Ποῦ ἐπέταξεν ἡ τρελλούτσικη;» εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ Γεωργιόνης.

Εὑρίσκετο εἰς ἀμηχανίαν ἐὰν ἔπρεπε νὰ τὴν ἀκολουθήσῃ ἢ νὰ ἐπανακάμψῃ πλησίον τῶν φίλων του.

Ὅτε ἡ Ῥαφαέλλα ἐγένετο ἄφαντος εἰς τὸ προαύλιον τοῦ Ἁγίου-Μάρκου, ἠσθάνθη ἑαυτὸν ἀκουσίως πρὸς αὐτὴν συρόμενον.

»Πράγματι πηγαίνει εἰς τὸν ἑσπερινὸν ἆρά γε.

Οἱ καλλιτέχναι τοῦ ΙΣΤ'. αἰῶνος, ἰδίως οἱ τῆς σχολῆς τοῦ Βελλίνη, ἦσαν εὐλαβεῖς καὶ ἔνθερμοι. Ἦσαν πιστοὶ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὴν τέχνην. Ὅταν ὁ Γεωργιόνης ἐζωγράφιζε Παναγίαν, οὐδέποτε ἐλησμόνει νὰ κάμῃ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ πρὶν ἀρχίσῃ τὴν ἐργασίαν του. Ἡ τέχνη τὸ ἀπαιτεῖ. Δὲν πρέπει νὰ ζωγραφίζῃ τις, χλευάζων μὲ ἀπίστου χείλη τὴν θείαν μορφήν, ἔμπροσθεν τῆς ὁποίας ἡ τὴν θυγατέρα κλαίουσα μήτηρ θὰ ἔλθῃ νὰ γονυπετήσῃ ὅλη εἰς τὸν Θεὸν προσηλωμένη.

Ὁ Γεωργιόνης ὅλως συγκεκινημένος εἰσῆλθεν ἐντὸς τοῦ Ἁγίου Μάρκου καὶ ἀνεζήτησε τὴν νέαν κόρην μεταξὺ τῶν κυριῶν καὶ τῶν ναυτῶν. Τὴν ἀνεκάλυψε γονυπετῆ μετ' εὐλαβείας εἰς τὴν σκιὰν μιᾶς στήλης. Τὴν ἐπλησίασε καὶ εἶπεν αὐτῇ:

»Διατί προσεύχεσαι;

— Διὰ νὰ προσευχηθῶ, Κύριε.

— Εἶναι καλὸν νὰ προσεύχηταί τις;

— Ὦ! Ναί. Δὲν ἔχω ἄλλην οἰκίαν πλὴν τῆς ἐκκλησίας ταύτης. Μοὶ φαίνεται ὅτι ἐδῶ δὲν εἶμαι μόνη, ἀλλ' ὅτι ἡ μήτηρ μου μὲ ἀκούει.

Ὁ Γεωργιόνης ἔλαβε τὴν χεῖρα τῆς Ῥαφαέλλας.

— Ἔχεις δίκαιον, οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα, ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ εἶναι καὶ ἰδικός σου οἶκος καὶ ἡ μήτηρ σου σὲ ἀκούει· ἀλλὰ ποῦ εἶναι ἡ μήτηρ σου;

— Ἡ μήτηρ μου; Φεῦ, δὲν τὴν γνωρίζω, εἰμὴ βλέπουσα τὰς ἄλλας μητέρας ἐναγκαλιζομένας τὰς θυγατέρας των. Οὐδέποτε εἶδον τὴν ἰδικήν μου. Τοῦρκός τις τοῦ Ῥιάλτου μὲ εὗρεν ἐντὸς τοῦ λάκκου, ἀγνοῶ ποῦ. Μὲ κατεδίκασεν ἐκ τρυφερᾶς ἡλικίας νὰ πωλῶ δακτυλίδια καὶ σταυροὺς εἰς τὰς θύρας τῶν ἐκκλησιῶν. Ἀπέθνησκον τῆς πείνης, καὶ μ' ἔδερε, διότι αἱ θυγατέρες του μ' εὕρισκον πολὺ ὡραίαν. Γραῖά τις μ' ἔμαθε ν' ἀναγινώσκω εἰς μίαν κατήχησιν καὶ νὰ ψάλλω ὕμνους. Μίαν ἡμέραν ἐδραπέτευσα ἐκ τῆς καλύβης τοῦ Τούρκου καὶ διὰ νὰ κερδίζω ὀλίγον ἄρτον ἔψαλλον. Ἰδοὺ ἡ ἀρχή.

— Καὶ τὸ τέλος, ἠρώτησεν ὁ Γεωργιόνης μετ' ἀδελφικῆς περιεργείας;

— Τὸ τέλος; δὲν ἐννοῶ, ἀπήντησεν ἡ Ῥαφαέλλα μὲ τὸ γλυκύτερον ὕφος τῆς ἀθωότητος, τὸ ὁποῖον καθωράϊσέ ποτε νεαρᾶς κόρης μορφήν.

— Ἐν τούτοις ἂν καὶ εὑρίσκεται μεταξὺ διεφθαρμένων γυναικῶν, τίς οἶδεν ἐάν. . . .

Ἔψαλλον ὕμνον τινὰ καὶ ἡ Ῥαφαέλλα ἤνωσεν εἰς τὸν χορὸν τῶν νέων κορασίων τὴν ἀνθηρὰν αὐτῆς δεκαοκταετῆ φωνήν.

»Βλέπετε, εἶπεν αὕτη πρὸς τὸν Γεωργιόνην, ὅτι ἀγαπῶ νὰ ψάλλω ὕμνους καὶ ὄχι ᾄσματα τῶν καπηλείων καὶ προκυμαιῶν; Ἀλλ' ὁ Θεὸς δὲν πληρόνει τοὺς ψάλλοντας δι' αὐτόν.

— Ὁ Θεὸς πληρόνει κάλλιον παντὸς ἄλλου, τέκνον μου, ἰδὲ κάλλιον· ἰδοὺ ὡραῖος Λέων τοῦ Ἁγίου Μάρκου· ὅστις μέλλει νὰ σείσῃ τὴν χρυσῆν του χαίτην ἐντὸς τῶν χειρῶν σου. Νομίζει ὅτι οἱ ἄεργοι τοῦ Ῥιάλτου ἢ τῆς Μικρᾶς Πλατείας θὰ ἐπλήρονον τόσον καλὰ τὰ ᾄσματά σας;

Ἡ Ῥαφαέλλα ἐθεώρησε μετὰ θαυμασμοῦ τὸ διπλοῦν χρυσοῦν σκοῦδον, τὸ ὁποῖον εἶχε δώσει αὐτῇ ὁ Γεωργιόνης.

«Ὦ Παρθένε Μαρία! εἶπε, ἐρυθριᾷς ἐξ εὐχαριστήσεως, τί νὰ κάμω μὲ αὐτὸν τὸν πλοῦτον;

— Εἶναι τόσον εὔκολον. Ἰδοὺ μετ' ὀλίγον ὁ χειμών, θὰ σκεπάσῃς τοὺς ῥιγοῦντας ὤμους σου μὲ κανὲν ὡραῖον σάλιον τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ τέλος, ἵνα ἡ ὡραία αὐτὴ κεφαλὴ ἐντελῶς στολισθῇ, θ' ἀγοράσῃς ζεῦγος ἐνωτίων ἐκ χρυσοῦ τῆς Βενετίας.»

Δ'.

ΔΙΑΤΙ Ο ΒΡΑΒΑΔΙΝΗΣ ΠΡΟΕΚΑΛΕΣΕ ΧΟΡΟΝ ΑΡΚΤΩΝ

Ἐν ᾧ ὁ Γεωργιόνης καὶ ἡ Ῥαφαέλλα ἐξήρχοντο ἐκ τοῦ Ἁγίου Μάρκου, ὁ Δομένικος Βραβαδίνης ἦλθε πρὸς αὐτοὺς χοροπηδῶν.

Καίτοι ἔχων ὄψιν ἱκανὴν νὰ θάψῃ τὸν διάβολον, ὁ Βραβαδίνης ἦτο ὁ εὐθυμότατος σύντροφος ἐν τῷ κόσμῳ: ὑψηλὸς τὸ ἀνάστημα, ξηρός, μὲ κόμην μέλαιναν, χροιὰν πορτοκαλίου, χεῖρας ὀστεώδεις, φωνὴν διαπεραστικήν. Πᾶς ἄλλος οὕτω πεπλασμένος ἤθελεν ὑποταχθῇ εἰς τὴν εἱμαρμένην του, ἀλλ' οὗτος ἐξανέστη. «Μητρυιὰ φύσις! ἔλεγε συχνά, μ' ἔπλασας ἵνα κλαίω, ἀλλ' ἐγὼ θέλω νὰ γελῶ μὲ ὅλην μου τὴν καρδίαν.»

Καὶ διὰ νὰ γελᾷ, τὰ πάντα ἦσαν αὐτῷ πρόσφορα, καὶ αὐτὸς ὁ πλησίον· εἶχε νοῦν ἐφευρετικὸν πρὸς τὸ σκώπτειν τοὺς ἀνθρώπους. Ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἑσπέρας, καὶ πολλάκις ἀφ' ἑσπέρας μέχρι πρωΐας ἐξεσφενδόνιζε τὰς ἀστειότητάς του, ἔδιδεν ὑποσκελίσματα, ἐπήδα μὲ ἡνωμένους πόδας ὑπεράνωθεν τῶν διαβατῶν, διότι ἦτο ἐλαφρὸς ὡς γελωτοποιὸς τῆς ἀρχαίας ἰταλικῆς κωμῳδίας. Διὰ ταῦτα λοιπὸν ἦτο ὁ τρόμος τῶν ἀνεξικάκων ὀδιτῶν.

«Τί ζητεῖς ἐδῶ, Βραβαδίνη;» τὸν ἠρώτησεν ὁ Γεωργιόνης.

— Ἄχ! ἀγαπητέ, πόσον ἔχασες νὰ μὴ μείνῃς ἐκεῖ πέραν· ὁ αὐτοσχεδιαστὴς ὡμίλει τόσον κακῶς ὥστε τὸν ἐλυπήθην· τῷ ἔδωκα τὴν θέσιν μου παρὰ τὴν τραπέζαν καὶ ἔλαβον τὴν ἰδικήν του· ἀπήγγειλα δὲ μὲ τόσον οἶστρον, ὥστε ἔκαμα νὰ τρέμῃ ὁ λέων τοῦ Ἁγίου Μάρκου καὶ διήγειρα ὅλους τοὺς σκύλους τῶν πέριξ. Ἰδὲ τὸ κοντοβράκι μου· ἐπήδησαν ἐπάνω εἰς τὰ σκέλη μου καὶ δὲν μ' ἄφησαν εἰμὴ διότι δὲν εὗρον τίποτε νὰ δαγκάσουν.

— Διὰ τοῦτο, λοιπόν, εἶπεν ἡ Ῥαφαέλλα, γελῶσα εὐθύμως, ἐγαύγιζον ὅλοι οἱ σκύλοι τῆς προκυμαίας πρὸ ὀλίγου;

Λοιπὸν ἐπιστρέφεις μὲ ἡμᾶς; Ἠρώτησεν ὁ Γεωργιόνης τὸν Βραβαδίνην.

— Ὄχι, εἶπεν· ἀφοσιοῦμαι ὑπὲρ τῶν ὁμοίων μου· μοὶ εἶπαν ὅτι οἱ δυστυχεῖς ἐκεῖνοι ἀγυρτοτέχναι (saltim bangus) δὲν δύνανται ν' ἀποσπάσωσιν οὐδὲν παρὰ τῶν διαβατῶν, ἡ καρδία μου αἱμάσσει δι' ὅλους τούτους τοὺς πεινασμένους· θὰ ἴδῃς τώρα τὴν ἐπιστήμην μου τοῦ νὰ χορεύω τὰς ἀρκούδας.

— Σύ! δὲν θὰ τολμήσῃς.

— Δὲν θὰ τολμήσω! ἐγὼ ὅστις ἠδυνάμην καὶ τὸν δόγην τῆς Βενετίας καὶ τὸν Σουλτάνον νὰ κάμω νὰ χορεύσουν! Ἰδέτε με εἰς τὸ ἔργον μου».

Ταῦτα δ' εἰπὼν ὁ Βραβαδίνης διεσκέλισε τὸν φραγμὸν τὸν ὑπὸ τῶν περιέργων ἀποτελούμενον καὶ ἔλαβε τὴν βακτηρίαν τοῦ ἀρκουδιάρη. Τοῦτο δι' αὐτὸν ἦτο νέον θέμα αὐτοσχέδιον.

Ὁ ἀρκουδιάρης ἐζήτει ὀπίσω τὴν βακτηρίαν του, θέλω νὰ εἴπω τὸ σκῆπτρόν του, διὰ νὰ τιμωρήσῃ τὸν νέον ζωγράφον διὰ ταύτην τὴν ἄκαιρον οἰκειότητά του, ἀλλ' οὗτος διὰ κινήματος ἡγεμονικοῦ ἔκαμε τὸν ἀρκταγωγὸν νὰ χορεύσῃ μὲ τὰς ἄρκτους του. Ἐπειδὴ ἡ βακτηρία ἠκολούθησε τὴν διαταγήν, ὁ κακομοίρης ὑπήκουσε.

Πολὺν καιρὸν εἶχον νὰ ἴδωσι τοιοῦτον τερπνὸν θέαμα ἐπὶ τῆς προκυμαίας τῶν Σκλάβων· δι' ὃ τὸ κουτίον ἢ ὁ δίσκος τῶν ἀγυρτῶν ἐν βραχεῖ ἐπλήρωθη ἐκ νομισμάτων κεχρυσωμένων, σεκινίων τινῶν,

---

τοῦ Κοχράνου τῇ 19 τοῦ αὐτοῦ, πῶς συμβιβάζεται, ὅτι ἀναχωρεῖ αὔριον τῇ 1ῃ Ἰανουαρίου; Ἡ ἐπιστολὴ χρονολογεῖται κατὰ τὸ παλαιὸν ἡμερολόγιον· ἡ 20 τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Λόρδου συμπίπτει πρὸς τὴν 1 Ἰανουαρίου καθ' ἡμᾶς. Παρασυρόμενος ὁ γράφων ἐκ τῆς συνηθείας τοῦ ἐν Εὐρώπῃ ἡμερολογίου ἐλησμόνησεν, ὅτι ἐν ἀρχῇ ἐχρονολόγησε τὴν ἐπιστολὴν κατὰ τὸ παλαιὸν ἡμερολόγιον.

[1]) Ὁ Φιλλέλην Ἐϋνάρδος τοσαύτην πεποίθησιν εἶχεν εἰς τὴν αἰσίαν ἔκβασιν τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, ὥστε οὐδόλως ἐπτοεῖτο ἐκ τῶν δυστυχιῶν τῆς Ἑλλάδος. «Προφητικοὶ ἦσαν, λέγει ὁ Γερβῖνος, οἱ λόγοι οὓς ὁ Ἐϋνάρδος »ἔγραψε κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1827 πρὸς τὴν ἑταιρίαν τοῦ »Μονάχου. «Ἐλπίζω, ὅτι τὸ ἔτος τοῦτο δὲν θὰ παρέλθη »πρὶν ἢ ἐκπληρωθῶσιν παρὰ τῶν δυνάμεων οἱ πόθοι τῶν »φίλων τῆς Ἑλλάδος» (τομ. Β. σελ. 246).

ὅτε ὁ Βραβαδίνης αὐτός, κρατῶν τὴν βακτηρίαν εἰς τὴν χεῖρά του τὴν περιέφερεν ἐπιτακτικῶς ἔμπροσθεν τῶν θεατῶν.

(Ἕπεται συνέχεια.)

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον ἀριθμόν.)

Τὰ ἀνάκτορα εἶχον μικρὸν λιμένα, *Κλειστὸν* λεγόμενον καὶ πρὸς χρῆσιν τῶν βασιλέων ὄντα· μετὰ τὸν λιμένα τοῦτον ὑπῆρχεν ἕτερος *Ὀρυκτὸς* λεγόμενος ἀπέναντι νησιδίου *Ἀντιρρόδου* καλουμένου. Ἡ *Ἀντίρροδος* ὀνομασθεῖσα ἐναμίλλως τῆς Ῥόδου εἶχεν ἀνάκτορα καὶ μικρὸν λιμένα.[1] Ἀπωτέρω τοῦ κλειστοῦ λιμένος πρὸς Μ. ὑπῆρχε θέατρον, ὅπερ κατὰ Πολύβιον συνεκοινώνει μετὰ τῶν ἐν τῇ ἀκροπόλει Ἀνακτόρων διὰ Στοᾶς, ἣν ὁ αὐτὸς καλεῖ Σύριγγα.[2] Μετὰ τὸ θέατρον ἦτο τὸ Ποσείδιον ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος καὶ ἐπὶ ἀγκῶνος γῆς κείμενος προϊούσης ἀπὸ τοῦ ἐμπορίου μέχρι τοῦ λιμένος.[3] Ὁ Μάρκος Ἀντώνιος μετὰ τὴν αἰσχρὰν φυγήν του αὐξήσας τὴν προεκβολὴν ταύτην διὰ χώματος γῆς ᾠκοδόμησεν οἶκον, ὃν ἐκάλεσε *Τιμώνιον*, ἐκ τοῦ γνωστοτάτου ἐκείνου μισανθρώπου Ἀθηναίου τοῦ Τίμωνος.[4] Ἐν αὐτῷ κατακλεισθεὶς ἔζη τὸν βίον τοῦ Τίμωνος, εἰς ὃν ἀποβλέπων ὁ ποιητὴς Καλλίμαχος ἐποίησε τάδε·

Μὴ χαίρειν εἴπῃς με, κακὸν κέαρ, ἀλλὰ πάρελθε.
Ἴσον ἐμοὶ χαίρειν κἄστι τὸ μή σε πελᾶν.[5]

Μετὰ τὸ Τιμώνιον ὁ Στράβων τίθησι τὸ *Καισάρειον*, τὸ *ἐμπόριον* καὶ τὰς *ἀποστάσεις*, τόπον κατὰ πᾶσαν πιθανότητα προωρισμένον διὰ τὰ πλοῖα καὶ τὰ νεώρια.[6] Τὸ Σεβάστειον ἀνήγειραν οἱ Ἀλεξανδρῖνοι εἰς τιμὴν τοῦ Τιβερίου ἐπὶ τῆς θέσεως, ἔνθα ὑπῆρχον μέχρι πρὸ ὀλίγου οἱ ὀβελίσκοι τῆς Κλεοπάτρας, οἵτινες ἵσταντο ἐν τῇ θύρᾳ τοῦ Σεβαστείου. Τὸ Σεβάστειον, ἔχον παρακειμένους κήπους καὶ στοὰς κεκοσμημένας δι' εἰκόνων καὶ ἀγαλμάτων, ἐκάη τῷ 366 μ. Χ. ἐπὶ ἐπαναστάσεώς τινος τῶν ἐθνικῶν κατὰ τῶν Χριστιανῶν. Ἀνηγέρθη μὲν καὶ πάλιν, ἀλλ' ἄγνωστον πότε τελέως κατεστράφη.

Ἐπὶ τοῦ Εὐνόστου λιμένος, ἐν ᾧ νῦν ὁρμοῦσι τὰ πλοῖα, ὀνομασθέντος ἀπὸ τοῦ Εὐνόστου γαμβροῦ τοῦ Πτολεμαίου Σωτῆρος ἐκ θυγατρός, ἣν ἔσχεν ἐκ τῆς ἑταίρας Θαΐδος,[1] ὑπῆρχεν ὀρυκτὸς λιμήν, ὃν ἐκάλουν *Κιβωτόν*, ἴσως διὰ τὸ σχῆμα αὐτοῦ, ἐν ᾧ ἦσαν τὰ νεώρια.[2] Πρὸς Β. κατὰ μῆκος τῆς πόλεως ἐξετείνετο ἡ νῆσος Φάρος, ἥτις ἡνοῦτο μετὰ τῆς πόλεως διὰ τοῦ ἑπτασταδίου, ὅπερ οὐ μόνον ὡς γέφυρα ἐχρησίμευεν, ἀλλὰ καὶ ὡς ὑδραγωγεῖον. Διὰ τῶν δύο αὐτῆς ἀκρωτηρίων ἀπετέλει μετὰ τῶν ἀκρωτηρίων τῆς χερσονήσου τὰς εἰσόδους τοῦ λιμένος.[3] Ἡ Φάρος πρὸς Α. ἦτο πλησιεστέρα πρὸς τὴν ἄκραν τὴν Ἀκρολοχιάδα, μεθ' ἧς ἀπειργάζετο τὴν εἴσοδον τοῦ Μεγάλου λιμένος, ἐν ᾧ ἐκ τοῦ δυσμικοῦ αὐτῆς μέρους ἀπεῖχε πλειότερον τῆς ἀπέναντι ἀκτῆς καὶ τούτου ἕνεκα ἡ εἴσοδος τοῦ λιμένος ἦτο εὐρυτέρα. Ἡ εἰς τὸν μέγαν λιμένα εἴσοδος ἦτο λίαν δυσχερὴς καὶ δυσπρόσιτος εἰς τὰ πλοῖα ἕνεκα τῶν πολλῶν βράχων καὶ τῶν ὑφάλων.[4] Πρὸς σωτηρίαν τῶν ναυτιλλομένων ἠγέρθη ἐν τῇ νήσῳ ὁ περιώνυμος ἐν τῇ ἀρχαιότητι Φάρος, περὶ οὗ ἐν τοῖς ἑπομένοις θὰ διαλάβωμεν. Καὶ ἡ διὰ τοῦ μικροῦ λιμένος εἴσοδος δὲν ἦτο μὲν εὐχερής, δὲν εἶχεν ὅμως τοὺς κινδύνους τοῦ μεγάλου λιμένος καὶ τούτου ἕνεκα δὲν ἱδρύθη ἐπ' αὐτοῦ φάρος. Παρὰ τὸ ἑπταστάδιον πρὸς τὴν πόλιν ὑπῆρχε πλατεῖα ἡνωμένη μετ' αὐτοῦ διὰ γεφύρας καὶ ἐκεῖθεν αὐτῆς ἐπὶ τῶν τοῦ ἑπτασταδίου ὑπῆρχε μικρὸν φρούριον. Μετὰ τὸ ἑπταστάδιον ἐν τῇ νήσῳ ὑπῆρχε κώμη, ἥτις ἕνεκα τῆς ἐκτάσεως καὶ τῆς λαμπρότητος τῶν οἰκοδομῶν της ἠδύνατο νὰ παραβληθῇ πρὸς τὴν πόλιν. Ἡ κώμη αὕτη, ἧς οἱ κάτοικοι ἐφημίζοντο ἐπὶ πειρατείᾳ, περιεβάλλετο διὰ πύργων ἡνωμένων ἀλλήλοις. Ἐπὶ Στράβωνος ἥτε κώμη καὶ τὰ διὰ τοῦ ἑπτασταδίου ὑδραγωγεῖα ἦσαν κατεστραμμένα.[5]

(Ἕπεται συνέχεια.)

[1]) Στράβ. αὐτόθ.
[2]) Πολυβ. 15, 30 6.
[3]) Αὐτόθ.
[4]) Στράβ, αὐτόθ.
[5]) Ἐν Ἀνθολογ. Παλατ. 7, 318.
[6]) Στράβ. αὐτόθ.

[1]) Ebers Egypte.
[2]) Στράβ. ἔνθ. ἀνωτ.
[3]) αὐτόθ.
[4]) αὐτόθ.
[5]) Στράβ. ἔνθ. ἀνωτ.

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ

Ἡ συνδρομὴ εἶναι ἐτησία καὶ προπληρωτέα:

Διὰ τὰς Ἀθήναις..... ν. δρ 10
Διὰ τὰς ἐπαρχίας..... ν. δρ. 12
Διὰ τὸ ἐξωτερικόν..... φράγ. 15

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ